Vokalno-tehnička i interpretacijska analiza uloge Lenskog u operi "Evgenij Onjegin" P. I. Čajkovskog

Zakonjšek, Matic

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:225742

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA
IV. ODSJEK

MATIC ZAKONJŠEK

VOKALNO-TEHNIČKA I INTERPRETACIJSKA ANALIZA ULOGE LENSKOG U OPERI „EVGENIJ ONJEGIN“ P. I. ČAJKOVSKOG

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA
IV. ODSJEK

VOKALNO-TEHNIČKA I INTERPRETACIJSKA ANALIZA ULOGE LENSKOG U OPERI „EVGENIJ ONJEGIN“ P. I. ČAJKOVSKOG

DIPLOMSKI RAD

Mentor: nasl. doc. art. Marija Kuhar Šoša

Student: Matic Zakonjšek

Ak. god. 2022/2023

ZAGREB, 2023.

DIPLOMSKI RAD ODOBRIO MENTOR

nasl. doc. art. Marija Kuhar Šoša

_____

Potpis

U Zagrebu, 1. 2. 2023.

Diplomski rad obranjen

POVJERENSTVO:

1. red. prof. art. Lidija Horvat-Dunjko _____
2. red. prof. art. Martina Silić _____
3. doc. art. Renata Pokupić _____
4. nasl. doc. art. Helena Bernarda Lucić Šego _____
5. doc. art. Alexei Tanovitski _____

Zahvala

Zahvaljujem svojoj mentorici, nasl. doc. art. Mariji Kuhar Šoša, za podršku, strpljenje i nesebične savjete koji su ovaj rad učinili boljim. Hvala svim mojim profesorima pjevanja, kao i ostalih kolegija, koji su dijelili svoje znanje i iskustva tijekom mog studija. Posebno se zahvaljujem svojim roditeljima i obitelji, koji me bezuvjetno podržavaju i bez kojih ne bih bio tu gdje sam danas.

Sadržaj

Sažetak 1
1. Uvod 2
2. Petar Iljič Čajkovski 3
2.1. Život i djelo 3
3. Evgenij Onjegin 7
3.1. Roman u stihovima 7
3.2. Opera 8
3.2.1. Podjela likova u operi 8
3.3. Razlika u radnji između opere i romana 10
3.3.1. Usporedba lika Lenskog iz romana i libreta 12
4. Vokalno – tehnička i interpretacijska analiza uloge Lenskog 13
Broj 5 – Scena i kvartet 14
Broj 6 – Scena i ariozo Lenskoga 17
Broj 7 – Završna scena 20
Broj 13 – Međuigra i valcer 21
Broj 14 – Scena i Triquetov kuplet 22
Broj 15 – Mazurka i scena 25
Broj 16 – Finale 28
Broj 17 – Introdukcija, scena i arija Lenskog 34
Broj 18 – Scena dvoboja 38
5. Zaključak 41
6. Literatura 42
7. Prilozi 43

Sažetak

Ključne riječi: Lenski, Evgenij Onjegin, tenor, interpretacija, Čajkovski, Puškin

Opera *Evgenij Onjegin* Petra Iljiča Čajkovskog scenska je adaptacija istoimenog romana Aleksandra Sergejeviča Puškina.

Iako libreto gotovo u potpunosti odgovara tekstu romana, intenzivnije bavljenje ovom temom pokazalo je kako je skladatelj ovom operom iznio vlastitu interpretaciju književnog djela. Ta je činjenica posebno vidljiva na interpretaciji uloge Lenskog kojega skladatelj vidi kao osjećajnog i darovitog mladog pjesnika, dok ga Puškin gotovo podrugljivo predstavlja kao nezrelog i naivnog mladića. U Čajkovskijevoj interpretaciji ovoga djela veliku ulogu igra sama glazba, koja često preuzima ulogu pripovjedača. Zbog snage i veličine orkestra, ali i zbog pojedinih vokalno-tehničkih izazova, uloga Lenskoga najpogodnija je za mladog, ali iskusnog lirskog tenora.

Ovaj je rad zamišljen kao pregled vokalno-tehničkih zahtjeva uloge Lenskog te bi kao takav trebao pomoći pjevačima koji se odluče za izvođenje ove uloge.

Abstract

Keywords: Lensky, Eugene Onegin, tenor, interpretation, Tchaikovsky, Pushkin

The Opera *Eugene Onegin* by Pyotr Ilyich Tchaikovsky is a stage adaptation of the novel of the same name, written by Alexander Sergeyevich Pushkin.

Although the libretto corresponds almost entirely to the text of the novel, a more detailed research on this topic showed that the composer presented his own interpretation of the literary work. This fact is especially evident in the interpretation of the role of Lensky, whom the composer sees as a sensitive and gifted young poet, while Pushkin almost mockingly presents him as an immature and naïve young man. Tchaikovsky's interpretation of the novel is strongly supported by the music itself, which in this case often serves as a narrator. Due to the strength and the size of Tchaikovsky's orchestra, the role of Lensky is most suitable for a young, but experienced lyrical tenor.

This paper, intended as an overview of the vocal and technical requirements for the role of Lensky, should as such help singers who decide to perform this role.

1. Uvod

Ovaj će rad detaljnije predstaviti ulogu Lenskog u operi *Evgenij Onjegin* Petra Iljiča Čajkovskog. Rad je nastao radi osobnog afiniteta prema ovoj operi, a posebno prema liku Lenskog i ambicije za njezino izvođenje, ali i zbog objektivno zanimljive i izazovne mogućnosti za analitični rad koju ovaj lik nudi. Osim analize primarnih i sekundarnih izvora, u radu će biti predstavljeno vlastito shvaćanje navedene uloge, odnosno njezinog muzičkog i literarnog aspekta.

Kratak pregled istoimenog Puškinovog romana u stihovima doprinijet će pronalasku razlika između romana i libreta te stvaranju interpretacije lika Lenskog. Detaljno će biti predstavljeni dijelovi opere u kojima se ovaj lik pojavljuje, s naglaskom na tekst, od kojeg potiče glavni dio interpretacije. Slijedit će vokalno-tehnička analiza te interpretacija lika Lenskoga, kod koje će biti navedene i razlike između lika romana i opere, kako bi svaki pjevač mogao donijeti vlastitu interpretaciju. Cilj rada je pomoći pjevačima, posebice onima koji će se odlučiti za pjevanje ove uloge. Ovaj će im diplomski rad pomoći da brzo uvide vokalno-tehničke zahtjeve same uloge te da shvate kako postići njezinu ispravnu i kvalitetnu interpretaciju.

2. Petar Iljič Čajkovski

2.1. Život i djelo

Petar Iljič Čajkovski, jedan od vodećih ruskih skladatelja druge polovice devetnaestog stoljeća rođen je, po gregorijanskom kalendaru, 7. svibnja 1840. godine u industrijskom gradu Votkinsku u tadašnjem Ruskom Carstvu. Kao što je slučaj kod brojnih povijesnih osoba, i o Čajkovskijevom se životu najviše doznalo iz njegovih pisama, kao i iz izvješća njegove guvernante Fanny Dürbach. Temeljni biografski podaci proizlaze iz biografije, *The Life of Pyotr Il'yich Tchaikovsky* (1901-1903), koju je napisao njegov brat Modest.

Budući da je odrastao u uglednoj i glazbeno pismenoj obitelji, njegovi su roditelji u ranom djetinjstvu prepoznali i podržali njegov afinitet i talent za glazbu. Sposobnost pismenog izražavanja na ruskom i francuskom jeziku prepoznala je Fanny Dürbach, dodijelivši mu nadimak *Le Petit Pouchkine.* Privatnu nastavu pjevanja Čajkovski je pohađao kod Luigija Picciolija, a klavir je učio od Rudolfa Kündingera. Nekoliko je godina pohađao internat u Sankt Petersburgu gdje je imao priliku prisustvovati koncertima tadašnjih vrhunskih glazbenika te sudjelovati u nastavi zborskog pjevanja kod Gavriila Lomakina. Često je nastupao kao solist u crkvenim službama, a jedno je vrijeme bio i zborovođa. Za vrijeme školovanja na navedenoj instituciji skladao je svoju prvu sačuvanu solo pjesmu *Moy geniy, moy angel, moy drug*.

Po završetku školovanja Čajkovski je pokazao velik interes za kazalište, balet i talijansku operu. Valja naglasiti kako je 1861., kao poznavatelj stranih jezika, a time i prevoditelj očevih poslovnih suradnika, putovao zapadnom Europom, što mu je omogućilo da učvrsti svoje veze s europskom kulturom.

Rusko glazbeno društvo, osnovano 1859. godine, također predstavlja važan dio skladateljeva života. Pri toj je instituciji pohađao nastavu teorije glazbe, a osnutkom Konzervatorija u Sankt Peterburgu 1962., Čajkovski je počeo izučavati kompoziciju, flautu, orgulje i klavir. Jedan od njegovih značajnijih učitelja na Konzervatoriju bio je Anton Rubinstein, od kojega je mnogo naučio o tehnici skladanja: „sketch quickly to the end of a work, then score; work every day, and hold to music as a sacred calling.“[1] Studij na Konzervatoriju završio je 1865. godine kao oblikovan skladatelj. 1866. godine, na inicijativu vrsnog pijanista Nikolaja Rubinsteina (brata

[1] Wiley, Roland John. Tchaikovsky, Pyotr Il'yich. *Grove Music Online. Oxford Music Online*, Oxford University Press, https://www.oxfordmusiconline.com.uaccess.univie.ac.at/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-5000008246 (pristup 2. kolovoza 2022.).

Antona Rubinsteina), Čajkovski je dobio poziciju učitelja glazbene teorije na novoosnovanom Konzervatoriju u Moskvi.

Prijateljstva s mnogim poznatim umjetnicima doprinosila su njegovoj karijeri u vidu financijskih poticaja, dobre reputacije među kritičarima, ali i povoljnog položaja u tadašnjem društvu.

Nesretan u privatnom životu, a posebice u braku s Antonijom Ivanovnom Mijukovom, prolazeći kroz teške financijske situacije i nezadovoljan radom na Konzervatoriju, Čajkovski nije pronalazio inspiraciju za skladanje. Međutim, zahvaljujući pokroviteljstvu bogate udovice Nadežde von Meck, njegove su financijske brige prekinute 1877., zbog čega je napokon bio u mogućnosti napustiti radno mjesto na Konzervatoriju i u potpunosti se posvetiti umjetničkom radu. Kao ljubiteljica i poznavateljica klasične glazbe, von Meck je nerijetko od Čajkovskog naručivala djela, uglavnom za klavir i violinu, za izvođenje u njezinom domu. Komunicirali su isključivo putem pisama koja danas služe kao jedan od glavnih povijesnih izvora o skladateljevu životu. Živio je nomadski, često je putovao te je na svojim putovanjima bio izrazito plodonosan. Putujući Europom, 1877. dovršio je operu *Evgenij Onjegin.*

U jednom od pisama upućenih Nadeždi von Meck istaknuo je kako se za vrijeme svojih putovanja bavio uglavnom skladanjem orkestralnih suita jer su mu pružale slobodu na kakvu nije nailazio pri skladanju drugih glazbenih vrsta.[2] Neka od svojih djela Čajkovski je posvetio i dugogodišnjem prijatelju Nikolaju Rubinsteinu, a među njima se ističu Drugi klavirski koncert skladan 1879. te Klavirski trio iz 1881. godine. Utjecaj na njegovo stvaralaštvo imala je i Mozartova ostavština, budući da je, prevodeći *Figarov pir,* počeo skladati suitu *Mozartiana.* Među velikim orkestralnim uspješnicama iz ovog perioda ističu se simfonija *Manfred,* Peta simfonija i *Hamlet* (1888.).

Smrću Nikolaja Rubinsteina Čajkovski preuzima ravnanje Moskovskim ogrankom Ruskog glazbenog društva te se počinje baviti i dirigiranjem. Dirigirao je uglavnom vlastita djela, ali i Beethovenove i Mozartove simfonije te brojna djela Antona Rubinsteina i Aleksandra Borodina. Godine 1884. Čajkovski je odlikovan Redom sv. Vladimira, a 1888. Aleksandar III dodijelio mu je doživotnu mirovinu. U posljednjem je desetljeću svoga života Čajkovski prijateljevao s Ivanom Vsevoložskim, ravnateljem Ruskih carskih kazališta, koji je olakšao put produkciji njegovih scenskih djela. Posljednje su se godine njegova života pokazale

[2] Wiley, Roland John. Tchaikovsky, Pyotr Il'yich. *Grove Music Online. Oxford Music Online*, Oxford University Press.

plodonosnim za njegovo umjetničko stvaralaštvo. Balet *Trnoružica* (1889.) završio je u 40 dana, a operu *Pikova dama* (1890.) u 43. Istovremeno je, radi njezinih financijskih poteškoća, prekinuta skladateljeva suradnja s Nadeždom von Meck.

U skladateljevoj se bogatoj umjetničkoj ostavštini nalazi sedam simfonija, od kojih većina nosi programski naziv (*Zimska, Mala Ruska, Poljska, Manfred* i *Patetična*). Promatravši odnos između glazbenog jezika i forme Čajkovskijevih simfonija, John Wiley iste je opisao kao raskošne i tehnički zahtjevne skladbe koje svojom formom i strukturom odgovaraju zapadnjačkim „pravilima".[3]

Velik dio svog umjetničkog stvaralaštva skladatelj je posvetio programskoj glazbi – simfonijskim pjesmama, fantazijama i sl. Njegova prva simfonijska pjesma *Fatum* iz 1868 donijela mu je plodonosnu suradnju s Milijem Aleksejevičem Balakirjevom, a brojne kompozicije iz ovog perioda inspirirane su književnim djelima (*Romeo i Julia*, *Bura*, *Francesca da Rimini* i sl.).

Među djelima za komorne sastave prednjače gudački kvarteti, od kojih su mnogi inspirirani Beethovenovom glazbom. Skladao je i koncerte, uglavnom za violinu ili klavir i orkestar, kao i brojna druga djela za klavir (sonate, teme s varijacijama i sl.).
Među scenskim se djelima posebno ističu baleti (*Labuđe jezero, Orašar i Trnoružica*) i opere. Skladanjem opera Čajkovski se bavio u svim razdobljima svoje karijere, a ukupno ih je skladao deset. Partituru svoje prve opere *Vojvoda* skladatelj je, potaknut osobnim nezadovoljstvom, lošim komentarima kritičara i neuspješnim izvedbama, uništio.[4] Kao i simfonijske pjesme i fantazije, većina je Čajkovskijevih opera također inspirirana književnim djelima, ponajviše Friedricha Schillera (za operu *Djevica Orleanska*), danskog pisca Heymana Henrika Hertza (za operu *Jolanda*), Nikolaja Gogolja (za Kovača Vakulu) te, naravno, Puškina, za opere *Pikova dama, Mazeppa* i *Evgenij Onjegin*, kojoj će biti posvećen velik dio ovoga rada. Pri stvaranju libreta za svoje opere, Čajkovski je surađivao s pjesnicima Jakovom Polonskim, Viktorom Petrovičem Bureninom, Pjotrom Karabanovom, Vasilijem Žukovskim i Konstantinom Batjuškovim te sa svojim bratom, poznatim ruskim libretistom Modestom Čajkovskim.[5]

[3] Wiley, Roland John. Tchaikovsky, Pyotr Il'yich. *Grove Music Online. Oxford Music Online*, Oxford University Press.
[4] Wiley, Roland John. Tchaikovsky, Pyotr Il'yich. *Grove Music Online. Oxford Music Online*, Oxford University Press.
[5] Holden, Amanda, *Penguinov vodič kroz opere,* (Zagreb: Izvori, 2002), 123–129.

Petar Iljič Čajkovski preminuo je u studenom 1893.

Svjestan vlastitog stila skladanja i velikog utjecaja ruskih narodnih elemenata, Čajkovski je komentirao:

„Ruski elementi u mojoj glazbi, tj. harmonijski i melodijski postupci srodni onima iz narodnih pjesama, posljedica su okolnosti što sam odrastao u zabitnu kraju i već se od najranijeg djetinjstva napajao neobjašnjivom krasotom karakterističnih osobina ruske narodne glazbe, što strasno ljubim ruska obilježja ma gdje se pojavila, što sam jednom riječju Rus u najpunijem smislu te riječi.“[6]

[6] Andreis, Josip: *Povijest glazbe: Knjiga 2,* (Zagreb: Liber/Mladost 1976), 620.

3. Evgenij Onjegin

3.1. Roman u stihovima

Svjetski poznat roman *Evgenij Onjegin* napisao je Aleksandar Puškin, a proces pisanja trajao je od 1823. do 1831. godine. Sastavljen od osam poglavlja, ovaj roman svoju posebnost ne krije samo u Puškinovu poetičnom stilu, nego i u svojoj formi. Prekršivši uobičajene norme, Puškin je Onjegina u cijelosti napisao u stihovima. Gotovo svaka strofa ovoga romana sastoji se od četrnaest stihova te prati formu „ababccddeffegg“, koja je kasnije postala poznata kao „Onjeginova strofa“ ili „Puškinov sonet“. Nadalje, po Puškinovoj osobnoj želji, poglavlja ovoga romana bila su objavljivana pojedinačno tijekom osam godina, zbog čega isti nudi nekoliko perspektiva.

Naslovni je lik ovoga romana bio obrazovan i naočit petrogradski plemić koji je slobodno vrijeme provodio u kazalištima i na balovima, često uživajući u ženskom društvu. Unatoč svom zavidnom znanju iz raznih područja te visokom društvenom statusu, Evgenij Onjegin često je osjećao ispraznost i melankoliju – onakvu kakvu je Byron opisao kao *spleen.*[7] Naslijedivši posjed preminulog strica, mladić se preselio iz Petrograda na selo. Najprije ugodno iznenađen životom na selu, zbog svoje nedosljednosti vrlo je brzo ponovno postao nezadovoljan i melankoličan. Međutim, nedugo nakon toga, upoznao je mladića Lenskoga, njegovu zaručnicu Olgu i njezinu sestru Tatjanu. Očarana njegovom naočitošću i uglađenošću, Tatjana se zaljubila u Onjegina te mu svoje osjećaje iskazala u pismima, no melankolični ju je junak ovoga romana odbio. Novonastale okolnosti dovele su do osjećaja nelagode i nesklada između Tatjane i Onjegina, zbog čega se glavni lik romana prilikom njihovog idućeg susreta uzrujao. Budući da je za taj neugodan susret krivio Lenskoga koji ga je pozvao na proslavu Tatjanina imendana, Onjegin mu se odlučio osvetiti koketirajući s Olgom. Ljut i razočaran, Lenski odlazi te piše pismo u kojemu Onjegina poziva na dvoboj. Pismo koje je iste noći napisao Olgi u istoimenoj se operi nalazi u ariji *Kuda, kuda.* U spomenutom je dvoboju naslovni lik romana hladnokrvno ubio svoga mladog prijatelja Lenskoga. Kajući se i osjećajući duboku usamljenost nakon gubitka jedinog prijatelja, Onjegin je napustio svoj dom te se posvetio putovanjima kako bi pobjegao od misli o svojoj prošlosti. Godinama kasnije, Onjegin i Tatjana ponovno su se susreli te se Onjegin zaljubio u nju unatoč činjenici da je ona bila udana. Pisao joj je ljubavna pisma te se nadao da će napustiti svoga supruga, kneza Gremina, kako bi bila s njim. Iako priznaje

[7] Spleen – sumorna atmosfera, prožeta zlovoljom, melankolijom i dosadom.

svoju ljubav prema Onjeginu, Tatjana se prisjeća kako ju je godinama ranije odbio te, preispitujući njegove stvarne namjere, odlučuje ostati vjerna svome suprugu i ostavlja Onjegina u samoći i očaju.[8]

3.2. Opera

Evgenij Onjegin opera je Petra Iljiča Čajkovskog u tri čina (sedam slika), ostvarena po romanu Aleksandra Sergejeviča Puškina. Libretto su napisali sam skladatelj i Konstantin Sjilovski. Pokretač radnje ove slavenske romantične opere osjećaji su koje proživljavaju njezini likovi. U prvome je planu duboko proživljena psihološka drama protagonista, a uloga glazbe je produbiti, a ne samo opisati stanja i zbivanja prikazana na sceni. Time je Čajkovski postavio temelje psihološke opere.[9]

3.2.1. Podjela likova u operi

- Larina – vlasnica rezidencije (mezzosopran)
- Tatjana – njezina kći (sopran)
- Olga – Tatjanina sestra (alt)
- Filipjevna – dadilja (mezzosopran)
- Vladimir Lenski (tenor)
- Jevgenij Onjegin (bariton)
- Knez Gremin (bas)
- Zapovjednik jedinice (bas)
- Zarecki (bas)
- Triquet – Francuz (tenor)
- Guillot – Onjeginov sluga (statist)
- Zbor, statisti: seljaci, seljanke, gosti na balu, zemljoposjednici i njihove supruge, časnici.

[8] Doran, Molly C*, The Transformation of Pushkin's Eugene Onegin into Tchaikovsky's Opera* (College of Bowling Green State University 2012), 5–10.
[9] *Petar Iljič Čajkovski, Evgenij Onjegin*, https://www.hnk.hr/hr/opera/predstave/evgenij-onjegin

ČIN I

Scena 1 – Larinine kćeri Olga i Tatjana pjevaju baladu. Čuvši kako seljaci pjevaju narodne melodije, Tatjanine misli odlaze daleko, a Olga tvrdi kako ju to poziva na ples. Olgin zaručnik Lenski dolazi s Onjeginom, prijateljem iz Sankt Peterburga. Onjegin se čudi što je Lenski izabrao Olgu za ženu i usmjerava pozornost na zagonetniju Tatjanu, koja njega vidi kao muškarca svojih snova, ali ju majka upozorava da junaci postoje samo u knjigama.

Scena 2 – Pripremajući se za spavanje, Tatjana svoju dadilju Filipjevnu ispituje o njezinoj mladosti te joj priznaje da se zaljubila. Kad Filipjevna ode, Tatjana priznaje svoje osjećaje u ljubavnom pismu posvećenom Onjeginu, izjavljujući mu vječnu ljubav. Zora sviće dok Tatjana završava svoje pismo, a Filipjevna se zaprepasti kad je nađe budnu i odjevenu. Tatjana joj daje pismo da ga preda Onjeginu.

Scena 3 – Seljaci pjevajući rade u Larininom vrtu. Tatjana je uzbuđena radi Onjeginova skorašnjeg posjeta. Onjegin joj priznaje da je primio njezino pismo i ljubazno, ali prilično hladno objašnjava da ga je ono dirnulo i da se divio njegovoj iskrenosti. Međutim, dodaje da se nema namjeru oženiti, da ne bi mogao biti njezin ljubavnik i da joj ne može ponuditi ništa više od prijateljske ljubavi.

ČIN II

Scena 1 – Onjegin nezainteresirano pleše s Tatjanom na njezinom rođendanskom balu, a zatim, čuvši tračeve gostiju o njihovoj vezi, odluči plesati s Olgom kako bi isprovocirao Lenskog. Lenski se osjeća izdanim zbog Onjeginovog koketiranja s Olgom. Kada Onjegin, smiješeći se, ustraje u ponovnom plesu s Olgom, Lenskijeva ljubomora bukti te dolazi do svađe. Lenski izaziva Onjegina na dvoboj, a on shvaća da je otišao predaleko.

Scena 2 – Lenski turobno čeka svog protivnika i razmišlja o ljubavi koju osjeća prema Olgi. Dolazi Onjegin. Obojica žale zbog svađe, ali osjećaju obvezu održati dvoboj. Lenski pogiba u dvoboju.

ČIN III

Scena 1 – Onjegin, koji se upravo vratio s dugog putovanja u inozemstvo, stiže na veličanstveni bal u Sankt Peterburgu, ali je nesretan i kaje se zbog Lenskijeve smrti. Gremin, umirovljeni general, dolazi sa suprugom, a Onjegin prepoznaje kneginju Greminu kao Tatjanu. Knez Gremin objašnjava da je oženio Tatjanu prije dvije godine te iskazuje duboke osjećaje prema svojoj supruzi. Ne želeći ostaviti dojam da se poznaju od ranije, Tatjana i Onjegin su službeni jedno s drugim. Onjegin je tužan kada shvati da se nenamjerno, ali duboko zaljubio u Tatjanu.

Scena 2 – Tatjana je duboko uznemirena Onjeginovim strastvenim ljubavnim pismom koje ju dočekuje. Dolazi Onjegin i pada joj pred noge. Ona ga podsjeća da ju je jednom odbio i govori mu da mu se, unatoč svojoj ljubavi prema njemu, zbog vjernosti svome suprugu sada neće predati. Osjeća kako je njezina dužnost da ga odmah i zauvijek napusti. Onjegin ostaje sam u bijedi i očaju.[10]

3.3. Razlika u radnji između opere i romana

Kao kod svake adaptacije književnog djela u libreto, u slučaju Evgenija Onjegina također nalazimo određene razlike. Libreto se sastoji od stihova Puškinova romana, no oni nisu uvijek u istom redoslijedu te nisu uvijek govoreni od strane istih likova. Jedna od glavnih razlika između opere i romana jest da roman ima naratora, dok ga opera nema. S druge strane, u operi glazba zamjenjuje naratora, odnosno na sebi svojstven način preuzima njegovu ulogu. Prema Richardu Taruskinu, „od početnih nota Olginog i Tatjaninog dueta, glazba djeluje kao jako zaposlen i odmaknut mediator situacija i osjećaja.“[11]

Puškin i Čajkovski različito su interpretirali jednu od najznačajnijih scena ovoga djela. Riječ je o duelu između Onjegina i Lenskog. U romanu narator komentira Onjeginovo kajanje i tugu nakon ubojstva Lenskog: „In the ache of the heart's remorse (U srcu raskajan)/his hand squeezing the pistol (pištolj stišćući u ruci) (…).[12] U književnom je djelu vrlo jasno da je Onjegin duboko pogođen činjenicom da je ubio svog prijatelja. Za razliku od romana, u kojemu

[10] https://www.sfopera.com/operas/eugene-onegin/synopsis/ (pristup 2. kolovoza 2022.).
[11] Torgovitskaya, Julia, *Eugene Onegin's Journey Through Time: an Analysis of the Meaning and Effect of Major Themes in Pushkin's Noveli n Verse, Tchaikovsky's Opera, and Other Adaptations of the Work and Their Relevance to Today's World*, (Tufts University: 2009), 24.
[12] 26.

Zarecki kaže „well he is dead“ (pa on je mrtav)[13], u operi Onjegin odmah pita „is he dead?“ (je li mrtav?)[14] te prilazi Lenskome kako bi provjerio je li to istina.
Čajkovski ne dozvoljava da Onjegin pokaže kajanje i tugu jer scena završava gotovo u istom trenu kada Lenski padne.[15] Orkestar preuzima silaznu melodijsku liniju koja je ranije predstavljena kao motiv u Lenskijevoj ariji.

To dovodi do zaključka da je Čajkovski preferirao Lenskoga više nego Puškin. Kao narator, Puškin u romanu često dovodi u pitanje Lenskijev pjesnički dar. Na to ukazuju brojni komentari na Lenskijevu pjesmu, poput „thus he wrote“ (tako je napisao), „obscurely“ (nejasno) i „limply“ (mlohavo). S druge strane, Čajkovski je stihove iste pjesme pretvorio u jednu od najprepoznatljivijih arija ove opere. Na taj je način Onjegin u spomenutoj sceni prikazan kao negativac kojega nije pogodila smrt njegova prijatelja, dok se Lenskom pripisuje arija koja čini jedan od najznačajnijih trenutaka opere.[16]
Rezultat ovih razlika vrlo je važan za publiku. U romanu čitatelj vidi oba spomenuta lika kao jednaka te ne osuđuje Onjegina zbog rezultata duela u kojega je bio prisiljen. U operi, radi činjenice da Lenski dobiva ariju u kojoj može podijeliti svoju patnju s publikom netom prije svoje smrti, a Onjegin nema priliku izreći svoje osjećaje, publika gotovo prisilno odabire stranu Lenskog i demonizira Onjegina. Sve to stavlja potpuno drugu percepciju na kasniju scenu u kojoj Onjegin moli Tatjanu da bude s njim. Čitajući roman, dio promatrača želi da Tatjana i Onjegin budu zajedno jer njihova veza djeluje prirodnije nego veza između Tatjane i Gremina. Međutim, u operi, radi ranije stečenog negativnog stava prema Onjeginu, promatrač takvu želju nema.[17]
Značajna razlika postoji i u samom kraju priče. Prema Puškinu, tadašnji Tatjanin muž, knez Gremin tamo upoznaje Tatjanu i Onjegina, ne znajući da se oni već poznaju. U Čajkovskijevoj interpretaciji, Gremin dobiva ariju čiji tekst u romanu ne postoji. Skladatelj je tako operi dodao pozitivnog lika koji je na kraju dobio što je htio te je prikazan kao slika prave ljubavi. Kajući se radi propuštene prilike, Onjegin je odlučio ponovno pokušati.[18]
Tatjanina reakcija na Onjeginovu ponudu također je jedna od ključnih razlika između ova dva djela čija su osnovna posljedica dva različita kraja Čajkovskijeve opere. U romanu je Tatjana

[13] 26.
[14] 26.
[15] 27.
[16] 27.
[17] 28.
[18] 30.

odvažno odbila Onjeginovu ponudu, što je šokiralo čak i kritičare poput Belinskog. Čajkovski je tu scenu htio prikazati na način da Tatjana nakon moralne dileme padne Onjeginu u zagrljaj, ali se u ključnom trenutku pojavi Gremin, zbog čega ona promijeni mišljenje, a Onjegin napušta scenu u očaju. Na taj je način završila prva produkcija opere. Međutim, zbog oštre kritike publike, Čajkovski je promijenio kraj te ga učinio sličnim kraju romana.[19]

Navedene razlike dovode do zaključka da je Čajkovskijeva opera ostvarena kao njegova vlastita interpretacija istoimenog književnog djela. Ne želeći u potpunosti preslikati radnju romana i karaktere njegovih likova na svoju operu, skladatelj je riskirao reakcije kritike i šire publike. Iako umjetnička vrijednost opere *Evgenij Onjegin* nije bila dovedena u pitanje, činjenica da je Čajkovski bio gotovo prisiljen izmijeniti njezin kraj upućuje na neupitnu važnost publike pri stvaranju i izvođenju glazbeno-scenskih djela.

3.3.1. Usporedba lika Lenskog iz romana i libreta

U romanu Lenski ne predstavlja samo Onjeginovog prijatelja, nego i sliku samog Puškina. Karakteriziran je kao idealist i romantik – „Lenski becomes the voice of German pre-Romantic and romantic idealism. (Lenski postaje glas njemačkog predromantičarskog i romantičarskog idealizma)“[20] Pri stvaranju vlastite poezije, Lenski se nastoji približiti Schilleru i Goetheu, koji su bili uzor i samom Puškinu.

Narator u Puškinovu romanu Lenskog predstavlja kao mladog i naivnog idealista s nedostatkom životnog iskustva. Unatoč očitoj poveznici između autora i lika Lenskog, Puškin u romanu ne pokazuje empatiju prema mladom pjesniku, nego ironično ismijava njegovu sentimentalnost. Takav se stav oslikava i u naratorovom podrugljivom komentaru na Lenskijevo pismo napisano noć prije tragičnog dvoboja. Isto pismo Čajkovski je oblikovao u jednu od najprepoznatljivijih i najznačajnijih arija ove opere. Duboke emocije, sentimentalnost i idealizam u operi dobivaju na značaju. Skladatelj simpatizira lik Lenskoga dajući mu prostora da izrazi spomenute emocije i ne dovodi u pitanje njegov pjesnički dar.[21]

---

[19] 31.

[20] Doran, Molly C*, The Transformation of Pushkin's Eugene Onegin into Tchaikovsky's Opera* (College of Bowling Green State University 2012), 17.

[21] Torgovitskaya, Julia*, Eugene Onegin's Journey Through Time: an Analysis of the Meaning and Effect of Major Themes in Pushkin's Noveli n Verse, Tchaikovsky's Opera, and Other Adaptations of the Work and Their Relevance to Today's World*, (Tufts University: 2009), 27.

4. Vokalno – tehnička i interpretacijska analiza uloge Lenskog

Ovo poglavlje predstavlja pregled muzičkih dijelova s fokusom na Lenskog i njegovu interakciju s drugim likovima. Cijela uloga Lenskog pisana je u opsegu između d i a^1, s poprilično niskom tesiturom između g i fis^1 koja varira od scene do scene. Melodijska je linija silabična. Melizama gotovo nema te je stoga jedan od osnovnih zadataka pjevača očuvati legato, posebice u pjevnim brojevima. Recitativi u ovoj operi nisu tehnički zahtjevni te stoga pružaju priliku za detaljnu glumačku interpretaciju.

Može se ustanoviti da je uloga Lenskog primjerena za lirski tip tenora (*tenore lirico*), dok joj ne odgovara takozvani visoki tenor (*tenore leggiero* ili *tenore di grazia*). Potonjem često manjkaju volumen (koji je u slučaju ove opere nužan radi pratnje velikog orkestra) i stabilnost u donjem registru (*voce di petto*). S druge strane, visoki tenor u ulozi Lenskoga ne može pokazati svoje kvalitete, poput izvanredne gipkosti, spretnog pjevanja koloratura i lakog postizanja visokih tonova. Puniji tenorski glas od lirskog tenora je mladodramski tenor ili *tenore lirico spinto.*[22] Ovaj snažniji glas s više volumena svejedno uspijeva zadržati lirsku kvalitetu te je stoga pogodan za pjevanje uloge Lenskog, posebice ako je uz njega postavljen Onjegin s vrlo snažnim i tamnim baritonom. Tesitura same uloge također više odgovara mladodramskom tenoru, međutim, postoji opasnost da glas zvuči previše dramatično te se zbog toga ne uklapa u lik mladog pjesnika.

Najprimireniji glas za pjevanje uloge Lenskog je lirski tenor ili *tenore lirico.* Za razliku od visokog tenora, *tenore lirico* dovoljno je snažan za veličinu Čajkovskijevog orkestra. Tesitura mu odgovara, posjeduje svjetlinu ali je, zbog bolje razvijenog prsnog registra, pogodan i za pjevanje nižih laga.

Adaptacija Puškinovog Evgenija Onjegina u Čajkovskijevu operu dokazala je, posebice na primjeru Lenskog, kako je svaka interpretacija gotovo isključivo subjektivna. Dok je Puškin u Lenskom, djelomično podrugljivo, vidio naivnog mladića koji je radi svog neiskustva premlad tragično stradao, skladatelj ga je predstavio kao tragičnog junaka s neupitnim pjesničkim darom. Međutim, kada je riječ o operi, postavlja se pitanje u kojoj mjeri Puškinova interpretacija utječe na osobni dojam publike i izvođača o ovom liku. Na prvi pogled Lenski može djelovati kao tipičan junak koji se bori protiv nepravde te je, pod cijenu vlastitog života, ustrajan u odluci da obrani svoju čast. Međutim, imajući na umu lik Lenskoga opisanog u Puškinovu romanu, ispravno je pitati se jesu li snažne negativne emocije prema Onjeginu te

[22] Miller, Richard, *Training Tenor Voices*, (New York: Schirmer Books 1993), 9–12.

poziv na dvoboj rezultat njegove mladosti i neiskustva. Iako se takva odluka doima hrabrom, postavlja se pitanje osjeća li Lenski strah kada shvati da nema povratka.

Broj 5 – Scena i kvartet

(klavirski izvadak, 54. do 61. strana)

S Lenskim se prvi put susrećemo već u prvoj slici prvog čina. Dolazi kod Larinovih predstaviti svog prijatelja Onjegina i pozdraviti svoju odabranicu Olgu.

LENSKI Mesdames! Ja na sibja vzjal smjelast' privjest' prijatelja. Rikamenduju vam Anjegin, moj sasjed. **ONJEGIN** Ja oćinj šćastljiv!	**LENSKI** Moje dame! Dao sam si slobodu dovesti prijatelja. Predstavljam vam Onjegina, mog susjeda. **ONJEGIN** Počašćen sam.

Larina izrazi zadovoljstvo, pozove ih da sjednu i predstavi svoje kćeri. Pozove goste unutra, no Lenski joj odgovara:

LENSKI Prjelestna zdjes! Ljublju ja etat sad ukromnyj i tjenjistyj! V njom tak ujutna!	**LENSKI** Krasno je ovdje! Sviđa mi se ovaj vrt skriven i sjenovit! Tako je ugodno u njemu!

Larina odlazi i ostavlja kćeri da zabavljaju goste. Scena nastavlja sa kvartetom:

ONJEGIN Skaži, katoraja Tatjana? **LENSKI** Da ta, katoraja grustna i malćaljiva, kak Svitlana! **ONJEGIN** Mnje oćinj ljubopytna znat'. Njeušta ty vljubljon v mjenšuju? **LENSKI** A što?	**ONJEGIN** Koja je, reci mi, Tatjana? **LENSKI** Ona koja je tužna i šutljiva kao Svjetlana. **ONJEGIN** Jako bih volio znati. Jesi li zaljubljen u mlađu? **LENSKI** Ma što?

ONJEGIN Ja vybral by druguju, kagda b ja byl, kak ty, paet! **TATJANA** Ja daždalas', otkryljis' oći! Ja znaju, znaju eta on! **OLGA** Ah, znala, znala ja, što pajavljenje Anjegina praizvedjot na vsjeh baljšoje vpećatljenje i vsjeh sosjedjej razvljećot! Pajdjot dagatka za dagatkaj, vsje stanut talkavat' ukratkaj. Šutit', sudit' nje bez grjeha! I Tanje proćit' ženjiha! **LENSKI** Ah, milyj drug, valna i kaminj, stihi i proza, ljot i plaminj, nje stolj različny mješ saboj… Kak my vzaimnoj raznatoj! **ONJEGIN** V ćirtah u Oljgi žiznji njet, toć-v-toć v Vandikovoj Madonje! Krugla, krasna ljicom ana… kak eta glupaja luna, na etam glupam nibasklonje! **TATJANA** Uvy, tipjer' i dnji, i noći I žarkij, adinokij son. Vsjo, vsjo napomnit obraz milyj! Bez umolku, valšebnaj silaj, Vsjo budet mnje tvjerdit' a njom, I dušu žeć ljubvi agnjom.	**ONJEGIN** Ja bih izabrao drugu, da sam pjesnik, kao ti! **TATJANA** Čekala sam, otvorile se oči! Znam, znam da je to on! **OLGA** Ah, znala sam, znala, da će Onjeginova pojava ostaviti na sve veliki dojam i zabaviti sve susjede! Slutnja za slutnjom ide, svi će krišom protumačiti. Šaliti se i suditi nije bez grijeha! I Tanja je pročitala mladoženju! **LENSKI** Ah, dragi prijatelju, val i kamen, poezija i proza, led i vatra, nisu tako međusobno različiti... Kao što se mi razlikujemo! **ONJEGIN** U Olginim crtama nema života, baš kao kod van Dyckove Madonne. Okrugla je, crvenog lica...kao taj glupi mjesec, na tom glupom nebeskom svodu! **TATJANA** Jao, sada i dani, i noći, i vruć, samotan san. Sve, sve podsjeća na obraz dragi! Neprestano i magičnom snagom, sve će mi reći o njemu i dušu zapaliti ognjem ljubavi.

U kvartetu (klavirski izvadak strana 57–61) u prvoj slici prvog čina najvažniji je ritam, jer pjevači pojedinačno ulaze u frazu i pratnja orkestra je vrlo jednostavna i ritmična. Za tenora koji pjeva Lenskog vrlo je važno da bude pripremljen na nenadani skok na a[1]. U tom slučaju potrebno je uzeti kvalitetan i smiren dah. Fraza nastavlja silazno, što može biti zamka, jer već

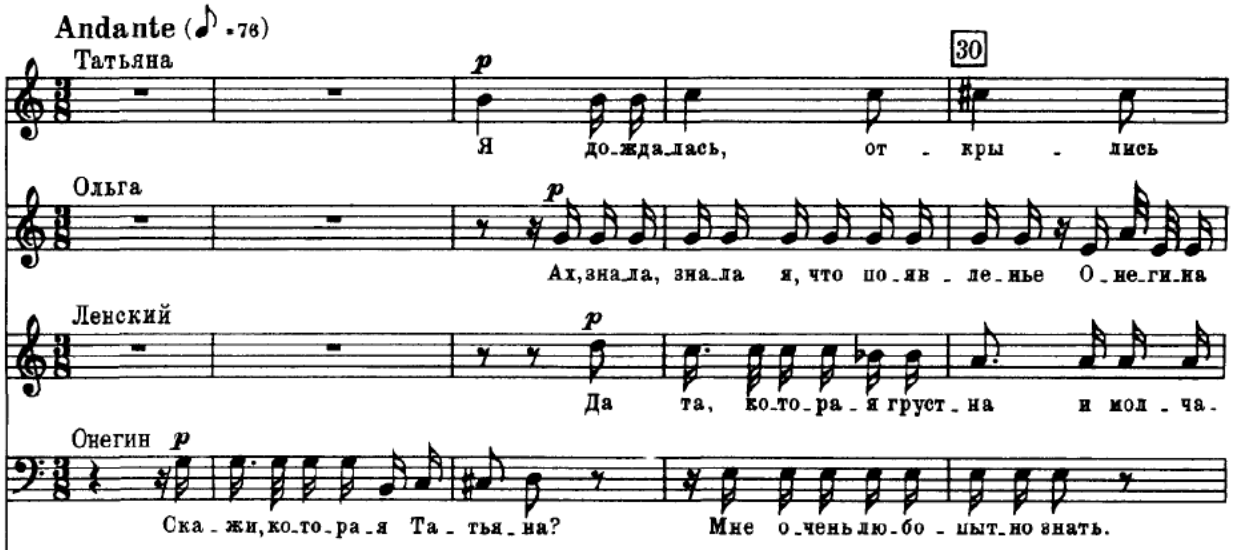

Slika 1 – klavirski izvadak, strana 57, taktovi 26–30

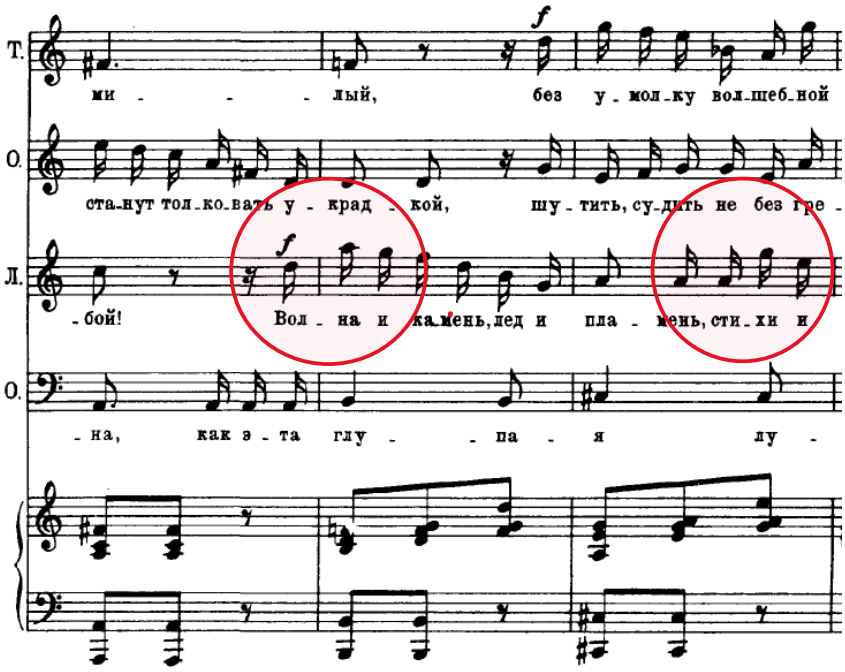

Slika 2 – klavirski izvadak, strana 59, taktovi 43–45

u idućem taktu slijedi skok za septimu uzlazno (takt 46) na vokal „i“, koji može biti vrlo neugodan u takvim situacijama te stoga mora biti korigiran sa poluglasnikom „e“ kako bi se izbjeglo podizanje grla.

U libretu Onjegin izravno kaže da bi na Lenskijevom mjestu radije odabrao Tatjanu te da Olga ima lice poput van Dyckove Madonne. Tekst libreta opravdava da Lenski na tom mjestu izrazi određen stupanj nezadovoljstva ili da to shvati kao šalu svog dobrog prijatelja i ne obratit pažnju na njegove izjave (jer je već toliko fokusiran na Olgu, da ga zapravo ne čuje).

Broj 6 – Scena i ariozo Lenskoga

(klavirski izvadak, 62. do 71. strana)

U sljedećoj sceni likovi se poslože u parove. Lenski se obraća Olgi:

LENSKI	**LENSKI**
Kak šćastljiv, kak šćastljiv ja! Ja snova vižus' s vami!	Kako sam sretan, kako sam sretan! Ponovo se vidimo!
OLGA	**OLGA**
Včera my vidjelis', mnje kažetsa.	Mislim da smo se jučer vidjeli.
LENSKI	**LENSKI**
O da! No vsjo š djenj celyj, dolgij djenj prašol v razluke, eta vjećnast'!	O da! Ali ipak je cijeli dan, dugi dan prošao u odvojenosti. Prava vječnost!
OLGA	**OLGA**
Vjećnast'! Kakoje slova strašnaje!	Vječnost! Kako strašna riječ!
LENSKI	**LENSKI**
Da, slova strašnaje, no nje dlja majej ljubvi!	Da, strašna riječ, ali ne i za moju ljubav!

Fokus prelazi na duet Onjegina i Tatjane, koji idu svojim putem raspravljajući o različitim životnim stvarima. Nakon tog dueta, Lenski započinje sa svojim ariozom:

LENSKI	**LENSKI**
Ja ljublju vas, ja ljublju vas, Oljga, kak adna bezdumnaja duša paeta, jišjo ljubit' osuždjena.	Volim vas, volim vas, Olga, kao jedna luda pjesnička duša, još na ljubav osuđena.
Vsigda, vizdje adno mićtanije, adno privyćnoje žilanje, adna privyćnaja pićalj!	Uvijek, svuda jedan san, jedna poznata želja, jedna poznata tuga!
Ja atrok byl taboj pljenjonyj, sirdjećnyh muk jišjo nje znav, ja byl svidjetelj umiljonyj, tvajih mladjenćeskih zabav!	Bio sam dječak očaran tobom, za boli srca još nisam znao, bio sam ganuti svjedok tvojih mladenačkih zabava!
V tjenji hranjiteljnaj dubravy, ja razdjeljal tvaji zabavy, ah!	U zaštitnoj sjeni hrastove šume, dijelio sam s tobom zabave. Ah!
Ja ljublju tibja, ja ljublju tibja, kak adna duša paeta toljka ljubit;	Volim te, volim te, kao što pjesnika duša toliko voli.
Ty adna v majih mićtanijah, ty adno majo žilanje, ty mne radast' i stradanje.	Ti si jedina u mojim snovima, ti si moja jedina želja, ti si moja radost i bol.

Ja ljublju tibja, ja ljublju tibja i nikagda ništo: Nji ahlaždajušćaja dalj, nji ćas razluki, nji viselja šum, nje atrjezvjat duši, sagrjetaj djevstvenym ljubvi agnjom! **OLGA** Pad krovam seljskaj tišiny…Roslji s taboju vmjestje my i pomnjiš, praćlji vjency uš v ranjem djetstvje nam ocy. **LENSKI** Ja ljublju tibja! Ja ljublju tibja, ja ljublju tibja!	Volim te, volim te i nikad, ništa: Ni hladna udaljenost, ni sat odvojenosti, ni veselja šum, ne trijezni duše zagrijane vatrom djevičanske ljubavi! **OLGA** Pod okriljem ruralnog mira, zajedno smo odrasli. Sjećaš li se kako su naši roditelji govorili da nam je suđeno biti zajedno? **LENSKI** Volim te! Volim te, volim te!

Ovaj je ariozo (klavirski izvadak strane 67–71) prvi pravi izazov za tenora jer traži čvrst legato i snažan ton gdje se može pokazati kvaliteta tenorskog glasa. U 74. taktu s predtakom pjevač nailazi na skok za sekstu uzlazno na g^1.

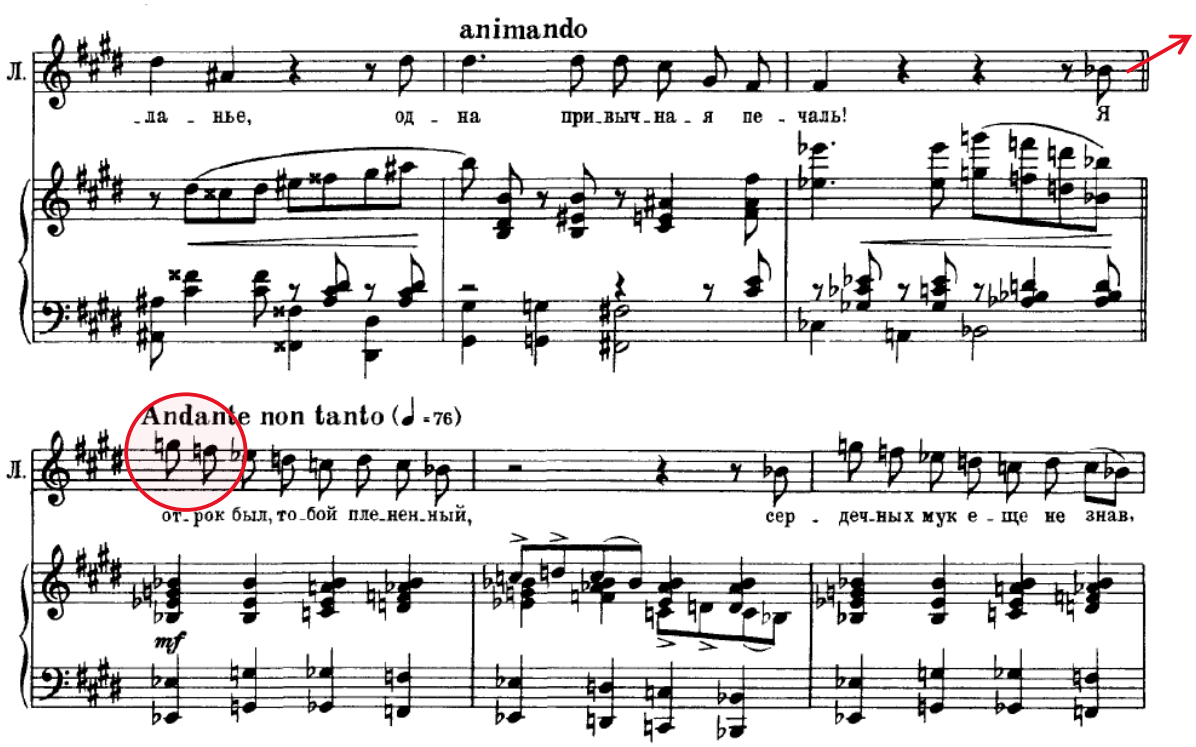

Slika 3 – klavirski izvadak, strana 68, taktovi 71–76

Ovdje se traži velika kontrola pjevača, jer se tempo u tom taktu uspori, a orkestar, usprkos *crescendu* u prethodnom taktu, svira *mezzoforte,* što od pjevača traži mekano i nježno otpjevanu visinu, posebice ako se u obzir uzme i tekst. U taktovima 78–87 melodijska linija se

spusti. Pjevač mora svjesno kontrolirati dublji registar kako bi tекst kvalitetno artikulirao, ne izgubivši na kvaliteti i nosivosti glasa.

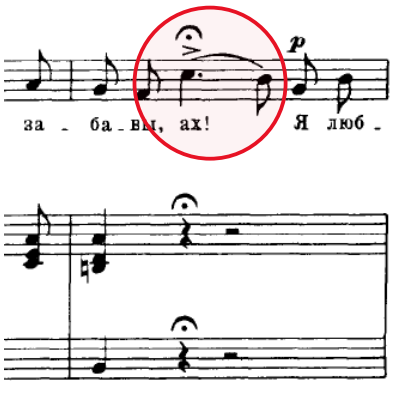

Slika 5 – klavirski izvadak, strana 69, takt 85

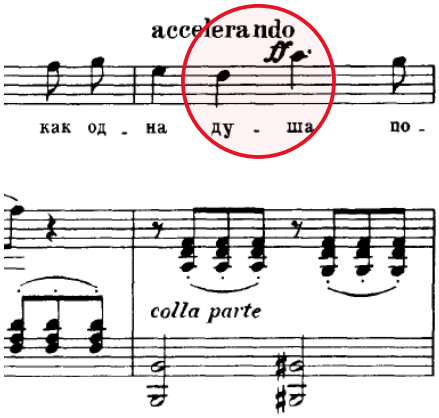

Slika 4 – klavirski izvadak, strana 69, takt 88

Važnost *decrescenda* u 85. taktu ogleda se i kroz donošenje emocije, čemu uvelike pridonosi *portamento*. S obzirom da u tom dijelu pratnja orkestra izostaje, od iznimne je važnosti zadržati kvalitetu daha i kontrolu dinamike. Slijede taktovi gdje se pjevač mora raspjevati, ali ostati nježan i na visinama. Počevši u 86. taktu s predtaktom, fraza postepeno dinamički raste do samog vrhunca u 88. taktu na tonu a[1], na vokalu „a“ koji pjevaču omogućuje da s lakoćom postigne visoki nivo kvalitete tona i ostvari kvalitetnu dikciju.

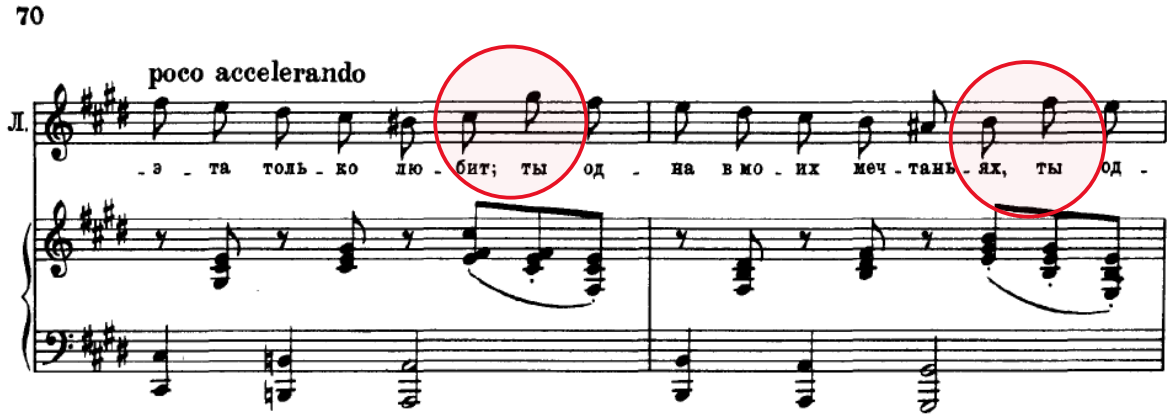

Slika 6 – klavirski izvadak, strana 70, taktovi 89–90

Nakon vrhunca fraza nastavlja silazno, ubrzanim tempom (*poco accelerando*). 89. takt tehnički je izazovan radi uzlaznog skoka na gis[1] na vokalu „i“, a takt kasnije na isti vokal na tonu fis[1]. Pjevač ovdje treba uzeti brz i elastičan dah te korigirati vokale, kako bi izbjegao moguće pucanje glasa.

Melodijska fraza se smiri u 91. i 92. taktu (*ritenuto*), ali slijede dvije jednake fraze na isti tekst („ja ljublju tibja“) u 93. i 94. taktu, koje također ne smiju biti pjevane s previše snage. Pjevač mora, unatoč pjevanju tona gis[1], zadržati mek, a ne herojski ton, na što ga navodi i dinamika u orkestru (*mezzoforte*). Uz to, melodija je pozicionirana oko tenorskih prijelaza te iziskuje kvalitetno i promišljeno pozicioniranje vokala kako bi se izbjeglo naprezanje ili pucanje glasa,

te intonativne nečistoće. Za interpretaciju je važna promjena u obraćanju u trenutku kada Olgi umjesto 'Vi' govori 'ti' (*ja ljublju tibja*), što ukazuje na to da Lenski osjeća mladenačku zaljubljenost koja je snažnija od tadašnjih pravila ponašanja, ali i dozvoljava si biti prisniji i otvoreniji prema djevojci koju voli.

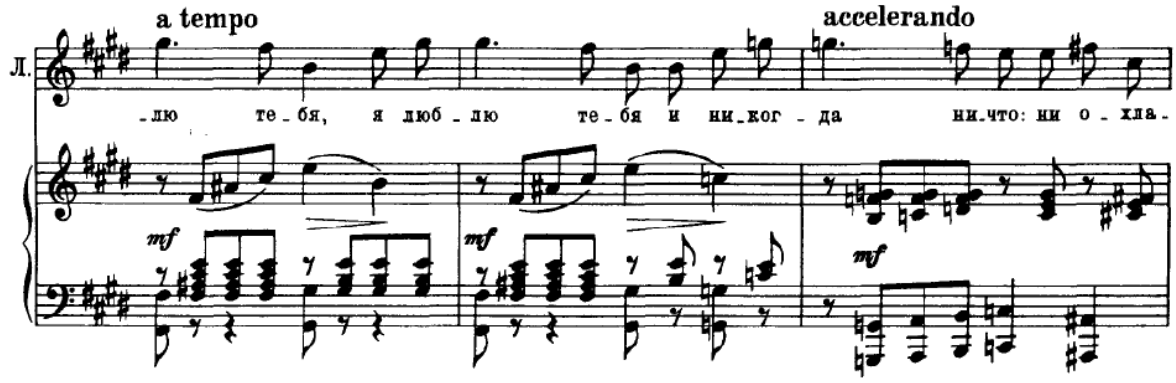

Slika 7 – klavirski izvadak, strana 70, taktovi 93–95

U nastavku se fraza smiri, ima puno sitnog teksta u srednjoj lagi i zato vrijedi opaska od ranije da pjevač treba otvoreno pjevati dubine te koncentrirati glas na kvalitetu izgovora. U 101. taktu priključi se Olga te zajedno s Lenskim koji ponavlja tekst (ja ljublju tibja), završava njegov ariozo. Vokalno tehnički taj dio arioza (taktovi 99–106) nije suviše zahtjevan. Važno je da se obrati pažnja na Olgu kako bi se postigao dobar zvučni balans dvaju glasova te točni završetci fraza.

Broj 7 – Završna scena

Slijedi zaključna scena prve od sedam slika gdje Lenski kaže samo „My vsljed za vami.“ (Stižemo odmah.), kao odgovor na Larinin poziv u kuću na jelo. (klavirski izvadak strana 73, takt 12)

Broj 13 – Međuigra i valcer

(klavirski izvadak, 142. do 160. strana)

Lenski se ponovno pojavljuje u prvoj slici drugog čina. Onjegin pleše s Tatjanom te primjećuje da ga drugi ogovaraju. Ljut što je uopće došao na bal, odluči se osvetiti Lenskome koji ga je ondje doveo na način da će plesati i koketirati s Olgom. Dolazi do Olge i Lenskog pitati za ples:

ONJEGIN (Olgi) Prašu vas!	**ONJEGIN** (Olgi) Mogu li vas zamoliti!
LENSKI (Olgi) Vy abišćalji mnje tipjer'! **ONJEGIN** (Lenskom) Ašibsja, vjerna ty! (Ольга танцует с Онегиным) **LENSKI** (za sebe) Ah, što takoje! Glazam nje vjerju! Oljga! Bože, što sa mnoj…	**LENSKI** (Olgi) Sad ste mi obećali! **ONJEGIN** (Lenskom) Ti si, naravno, u krivu! (Olga zapleše s Onjeginom) **LENSKI** (za sebe) Ah! Što je ovo?! Ne vjerujem svojim očim! Olga! Bože, što mi je…

Glazba u orkestru je jako plesna i pozadinska. Kada Lenski kaže „Olga! Bože, što mi je…“ (taktovi 328–332), glazba oslikava njegove emocije te radi gradaciju do ulaska zbora, koji završava scenu pjevajući kako je to krasna zabava i odličan provod.

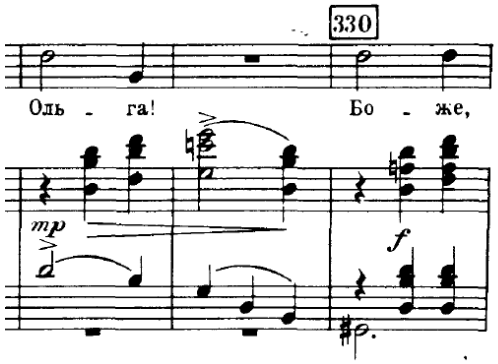

Slika 8 – klavirski izvadak, strana 155, taktovi 328–330

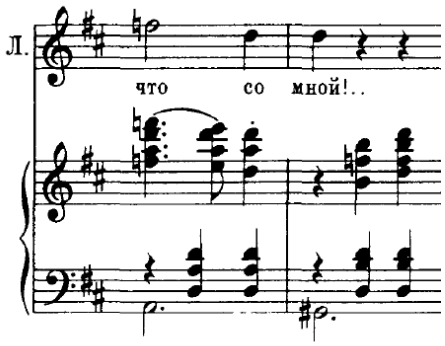

Slika 9 – klavirski izvadak, strana 155, taktovi 331–332

Broj 14 – Scena i Triquetov kuplet

(klavirski izvadak, 161. do 170. strana)

Nastavlja se prva slika drugog čina. Lenski traži pojašnjenje za Olgino ponašanje:

LENSKI (Olgi)	**LENSKI** (Olgi)
Uželj ja zaslužil at vas našmješku etu? Ah, Oljga, kak žestoki vy sa mnoj! Što zdjelal ja?!	Jesam li zaslužio ovo vaše ruganje? Ah, Olga, kako okrutni ste! Što sam učinio!?
OLGA	**OLGA**
Nje panjimaju, v ćom vinavata ja!	Ne razumijem što skrivila sam ja.
LENSKI	**LENSKI**
Vsje ekasezy, vsje valsy s Anjeginym vy tancevalji. Ja priglašal vas, no byl atvjergnut!	Sve ecosaisses, sve valcere s Onjeginom ste vi otplesali. Zvao sam vas, ali sam odbijen!
OLGA	**OLGA**
Vladjimir, eta strana, iz pustjakov ty sirdišsja!	Vladimir, ovo je smiješno, zbog sitnica se ljutiš.
LENSKI	**LENSKI**
Kak! Iz-za pustjakov! Uželji ravnadušna ja vidjet' mog, kagda smijalas' ty kaketićnaja s njim? Kak tibje on naklanjalsa i ruku žal tibje! Ja vidjel vsjo!	Kako?! Zbog sitnica! Zar sam trebao ravnodušno gledati, kada si se smijala dok si koketirala s njim? Nagnuo se prema tebi i stisnuo ti ruku! Sve sam vidio!
OLGA	**OLGA**
Vsjo eta pustjaki i brjed! Rivnuješ ty naprasna, my tak baltalji s njim, on oćinj mil!	Sve su to besmislice i gluposti! Nepotrebno si ljubomoran, razgovarala sam s njim, vrlo je drag!
LENSKI	**LENSKI**
Daže mil! Ah, Oljga, ty minja nje ljubiš!	Čak i drag! Ah, Olga, ti me ne voliš!
OLGA	**OLGA**
Kakoj ty stranyj!	Kako si ti čudan!
LENSKI	**LENSKI**
Ty minja nje ljubiš! Katiljon sa mnoj tancuješ ty?	Ne voliš me! Hoćeš li sa mnom zaplesati cotillon?

ONJEGIN	**ONJEGIN**
Njet, sa mnoj. Nje pravda lj, slova vy mnje dalji?	Ne, sa mnom! Nije li da ste mi dali riječ?
OLGA (Onjeginu.)	**OLGA** (Onjeginu)
I zdjeržu ja slova!	Obećanje ću i održati!
OLGA (Ljenskamu.)	**OLGA** (Lenskom)
Vot vam nakazanje za rjevnast vašu!	To kazna je za ljubomoru vašu!
LENSKI	**LENSKI**
Oljga!	Olga!
OLGA	**OLGA**
Nji za šta!	Nikada!

Recitativ nije vokalno-tehnički zahtjevan. Pratnja orkestra vrlo elegantno prati svaku rečenicu. Kada se Lenski prvi puta uzruja na Olgin odgovor, odmah slijedi odrješit odgovor orkestra.

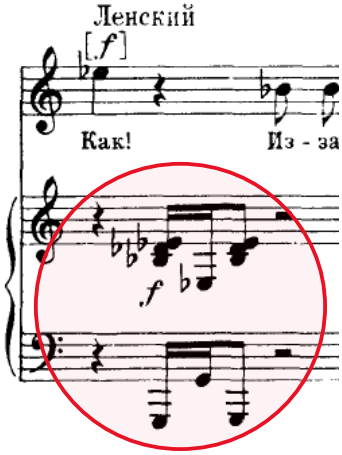

Slika 10 – klavirski izvadak, strana 162, takt 19

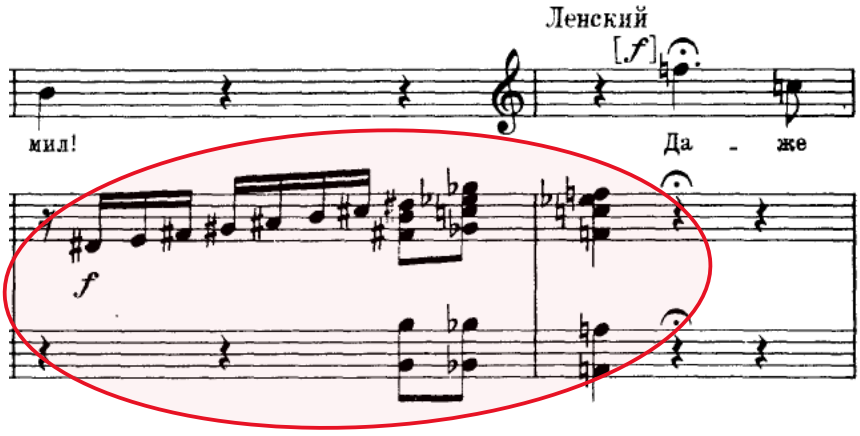

Slika 11 – klavirski izvadak, strana 163, taktovi 35–36

Nekad orkestar predvidi reakciju Lenskog, primjerice kad on kaže „Čak i drag!“ (takt 35). Orkestralna pratnja mijenja karakter ovisno o tome pjeva li Lenski ili Olga.

U Olginom je slučaju pratnja svetljija i optimistična (taktovi 28–34), a kada nastupa Lenski

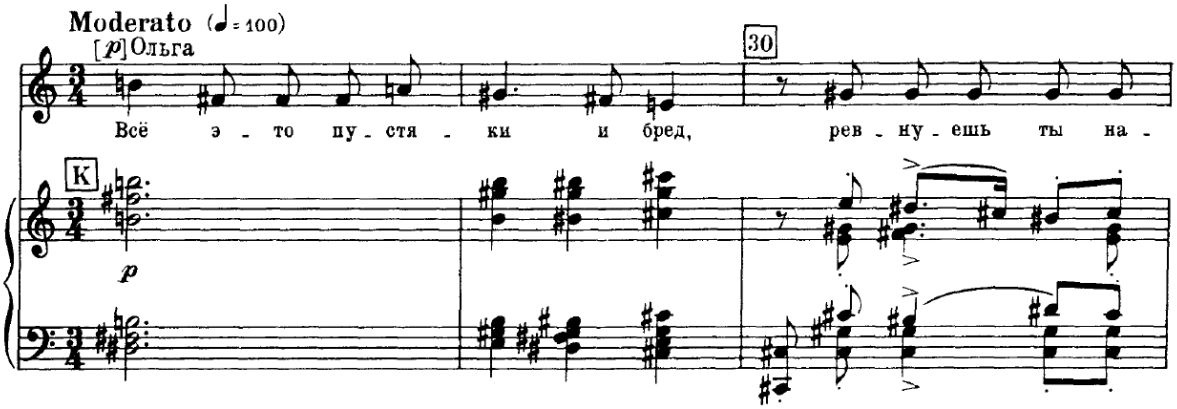

Slika 12 – klavirski izvadak, strana 163, taktovi 28–30

postaje odrješitija (takt 19) i napetija, posebice kada on spoznaje da ga Olga ne voli „Ah, Olga, ti me ne voliš!“. U samom recitativu, dijalogu između Olge i Lenskog, zbog različitih emocija dolazi do mnogih promjena tempa te različitih agogičkih oznaka (*andantino, piu mosso, poco meno mosso, moderato, molto meno mosso*).

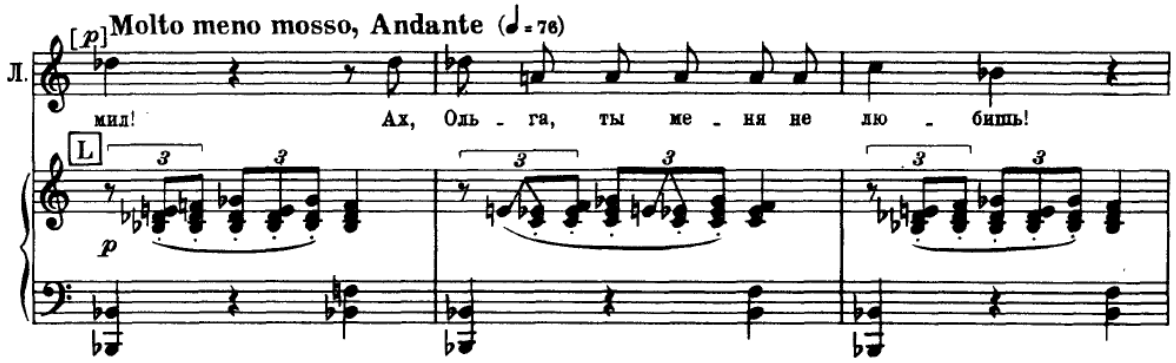

Slika 13 – klavirski izvadak, strane 163–164, taktovi 37–39

Olga i Onjegin ponovo zaplešu. Pojavi se gospodin Triquet, koji otpjeva svoj kuplet za Tatjanu uz nazočnost cijelog puka.

Broj 15 – Mazurka i scena

(klavirski izvadak, 171. do 182. strana)

Puk započne ples cotillion, Onjegin pleše s Olgom. Lenski ih ljubomorno promatra. Završava ples. Onjegin prilazi Lenskom.

ONJEGIN	**ONJEGIN**
Ty nje tancuješ, Ljenskij? Ćajljd Garaljdam stajiš kakim-ta! Što s taboj?	Ti ne plešeš, Lenski? Stojiš tu kao Childe Harold! Što je s tobom?
LENSKI	**LENSKI**
Sa mnoj? Njićevo. Ljubujus' ja taboj, kakoj ty drug prikrasnyj!	Sa mnom? Ništa. Divim ti se kako prekrasan si mi prijatelj!
ONJEGIN	**ONJEGIN**
Kakavo! Nje ažidal priznanja ja takavo! Za što ty duješšа?	Što? Nisam očekivao ovakvu izjavu! Zbog čega se duriš?
LENSKI	**LENSKI**
Ja dujus'? O, njimala! Ljubujus' ja, kak slov svajih igroj i svjetskaj baltovnjej ty kružiš golavy i djevaćek smušćaješ pakoj duševny. Vidna, dlja tibja adnoj Tatjany mala, iz ljubvi ka mnje ty vjerna hoćeš Oljgu pagubit', smutit' jijo pakoj, a tam smijatsa nad nijo že! Ah, kak ćestna eta!	Ja se durim? O ne, nimalo! Divim se, kako svojim igrama riječi i svjetskim brbljanjem okrećeš glavama i posramljuješ djevojke mirne duše! Očigledno ti Tatjana nije dovoljna. Iz ljubavi prema meni ti stvarno želiš uništiti Olgu, narušiti njen mir, a tamo joj se pak smiješ! Oh, kako je to časno!
ONJEGIN	**ONJEGIN**
Što?! Da ty s uma sašol!	Što? Zar poludio si?
LENSKI	**LENSKI**
Prikrasna! Minja š ty askarbljaješ, i minja že ty zovjoš pamješanym!	Prekrasno! Pa ti me vrijeđaš i ludim me nazivaš!
GOSTI (akružaja Anjegina i Ljenskava.)	**GOSTI** (okruživši Onjegina i Lenskog).
Što takoje? V ćom tam djela? Što takoje?	Što je to? O čemu se radi?
LENSKI	**LENSKI**
Anjegin! Vy boljše mnje nje drug! Byt' bljiskim s vami ja nje žilaju boljše! Ja… ja prjeziraju vas!	Onjegin! Više mi niste prijatelj! S vama blizak ja ne želim biti! Ja… ja vas prezirem!

GOSTI Vot njeažidanyj sjurpriz, kakaja ssora zakipjela, u njih pašlo nje v šutku djela! **ONJEGIN** (atvadja Ljenskava v storanu.) Paslušaj, Ljenskij, ty nje prav, ty nje prav! Davoljna nam privljekat' vnimanje našej ssoraj! Ja nje smutil, jišjo nićej pakoj, i priznajus', želanja nje imeju jivo smušćat'. **LENSKI** Tagda zaćem že ty ej ruku žal, šyptal jej što-ta? Krasnjela smijas' ana! Što, što ty gavaril jej? **ONJEGIN** Paslušaj, eta glupa, nas akružajut! **LENSKI** Što za djela mnje! Ja vami askarbljon, i satisfakciji ja trjebuju! **GOSTI** V ćom djela? Raskažite, raskažite, što slućilas'? **LENSKI** Prosta, ja trjebuju, štob gaspadin Anjegin mnje abjasnjil svaji pastupki! On nje žilajet etava, i ja prašu jivo prinjat' moj vyzav. **LARINA** O Bože! V našem domje! Pašćadite, pašćadite!	**GOSTI** Kakvo neočekivano iznenađenje! Kakva se svađa zakuhala! **ONJEGIN** (odvodeći Lenskog u stranu). Poslušaj me, Lenski, nisi u pravu! S našom smo svađom dovoljno pažnje privukli! Nisam narušio ničiji mir, i priznajem, nemam želju omesti ga! **LENSKI** Zašto onda stiskao si joj ruku i nježno nešto šaputao? Zarumenila se i nasmijala. Što? Što si joj govorio? **ONJEGIN** Poslušaj, ovo je glupo! Okružili su nas. **LENSKI** Ne zanima me! Povrijedili ste me i tražim zadovoljštinu! **GOSTI** Što se zbilo? Recite nam, o čemu se radi? **LENSKI** Samo zahtijevam, da mi gospodin Onjegin, objasni svoje postupke! On to ne želi, i ja ga zato molim da prihvati moj izazov. **LARINA** Oh, Bože! U našoj kući! Smilujte se, smilujte se!

U dramatičnim scenama, poput primjerice Onjeginove i Lenskijeve svađe, otkriva se još nekoliko slojeva Lenskijeve osobnosti. Može se zaključiti da je Čajkovski ondje pozorno radio na gradaciji njegove ljubomore i ljutnje koja ga je natjerala da izazove Onjegina na dvoboj. Vrlo je jasna gradacija njegovih osjećaja – od čuđenja kada Olga pristane na ples, prema

razočarenju i žalosti tijekom njihovog razgovora i ljutnji kojoj doprinosi sam Onjegin. Između recitativa postoje relativno dugačke muzičke fraze u kojima je važno da pjevač proživljava i izražava emocije uloge koju interpretira.

Sarkazam i ljutnja prikazani su u sceni u kojoj Onjegin bahato pristupa Lenskom, a on mu odgovara:„…više mi niste prijatelj!/…ja vas prezirem!“. Do toga trenutka orkestar svira u pozadini i ocrtava kako ostali gosti još nisu primijetili svađu koja se zakuhava, a zatim nastavlja pratiti emocije.

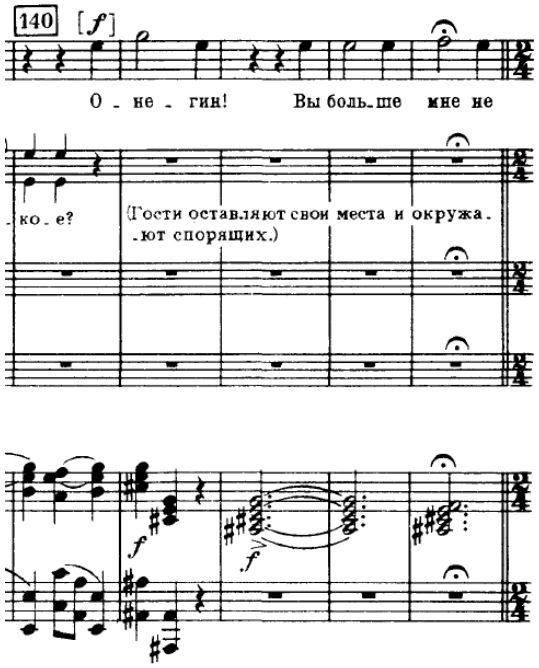

Slika 15 – klavirski izvadak, strana 177, taktovi 140–144

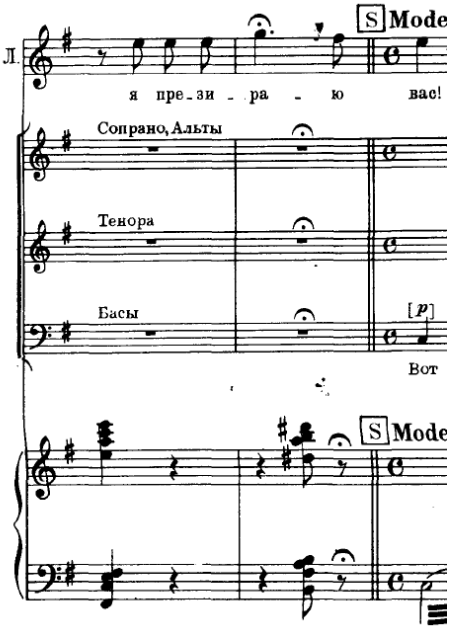

Slika 14 – klavirski izvadak, strana 178, taktovi 152–155

Čajkovski pojačava Lenskijev izražaj postavljanjem korone na visoke tonove. Kod drugog primjera ostavlja pjevača gotovo bez orkestra, kako bi se njegove riječi i velika promjena raspoloženja bolje razumjele i imale direktan kontakt s publikom. Ubrzo se počinju okupljati drugi gosti, no Lenski, radi svoje tvrdoglavosti i ljutnje, želi nastaviti svađu unatoč Onjeginovoj želji za pomirenjem („Poslušaj me, Lenski, nisi u pravu!/…Nisam narušio ničiji mir, i priznajem, nemam želju omesti ga!“, strana 26). Mladi pjesnik svoga prijatelja izaziva na dvoboj riječima: „Samo zahtijevam da mi gospodin Onjegin objasni svoje postupke! On to ne želi, i ja ga zato molim da prihvati moj izazov.“ (takt 185). Lenskijeva izjava pokreće buran odaziv Larine i ostalih gostiju.

Broj 16 – Finale

(klavirski izvadak, 183. do 205. strana)

Posljednji dio prve slike drugog čina počinje predtaktom Lenskog.

LENSKI V vašem domje! V vašem domje! V vašem domje, kak sny zalatye, maji djetskie gody teklji! V vašem domje vkusil ja vpjervye, radast' ćistaj i svjetlaj ljubvi! No sivodnja uznal ja drugoje, ja izvjedal, što žiznj nje raman, ćest' ljiš zvuk, družba slova pustoje, Askarbiteljnyj, žalkij abman!	**LENSKI.** U vašoj kući! U vašoj kući! U vašoj kući, kao snovi zlatni, godine mog djetinjstva su tekle! U vašoj sam kući prvi puta okusio radost čiste i svijetle ljubavi! Ali danas sam shvatio nešto drugo, saznao sam da život nije roman, poštovanje je samo zvuk, prijateljstvo slovo, uvredljiva, jadna prevara!
ONJEGIN (pra sibja) Najedinje s svajej dušoj, ja nidavoljen sam s saboj. Nad etaj strastju pobkaj, nježnaj ja sljiškam pašutil njibrežna. Vsjem sercem junašu ljubja, ja b dolžen pakazat' sibja, nje mjaćikam pridrasuždjenij, no mužem s ćestju i umom.	**ONJEGIN** (za sebe) Sam sa svojom dušom, nezadovoljan sam sam sa sobom. Nad tom strasti sramežljivoj, nježnoj, previše bezbrižno sam se šalio! Svim srcem voljevši mladića, morao sam pokazati se, ne kao nakupina predrasuda, već kao častan i pametan muž.
TATJANA (pra sibja) Patrjasina ja, um nje možet panjat' Jivgenija, Trivožit, minja rjevnjivaja taska! Ah, tirzajet mnje serce taska! Kak halodnaja ćja-ta ruka, ana mnje sžala sjerce boljna tak, žistako!	**TATJANA** (za sebe) Potresena sam, glava mi ne može shvatiti Jevgenija. Užasava, me ljubomorna tjeskoba! Ah, moje srce muči tjeskoba! Poput nečije hladne ruke, stisnula mi je srce tako boli, silno!
LARINA, OLGA (pra sibja) Bajus', štoby vasljed visjelju, nje zavjeršilas' noć duelju!	**LARINA**, **OLGA** (za sebe) Bojim se, da ne bi nakon zabave, večer završila dvobojem!
GOSTI Bjednyj Ljenskij! Bjednyj junaša!	**GOSTI**. Jadni Lenski! Jadni mladić!

ONJEGIN Ja sljiškam pašutil nibrježna. **LENSKI** Ja uznal zdjes', što djeva krasoju možet byt', točna angel, mila i prikrasna, kak djenj, no dušoju, no dušoju, točna djeman, kavarna i zla! **TATJANA** (pra sibja) Ah, pagibla ja, pagibla ja! Mnje serce gavarit, no gibelj at njivo ljubjezna! Pagibnu, pagibnu, mnje serce skazala, paptat' ja nje smjeju, nje smjeju! Ah, zaćem raptat', zaćem raptat'? Nje možet, nje možet on šćastja mnje dat'! **OLGA** (pra sibja) Ah, krov' v mužćinah garjaća, anji rišajut vsje splića; Bez ssor nje mogut astavat'sa, duša v njom rjevnastju abjata, no ja nji v ćom nje vinavata, nji v ćom! **LARINA** (pra sibja) Ah, maladjož tak garjaća! Anji rišajut vsje splića; Bez ssor nje mogut astavat'sa, bajus', štoby vasljed visjelju, nje zavjeršilas' noć duelju! Maladjož tak garjaća! **OLGA, LARINA** (každaja pra sibja) Pavzdorjat, pasporjat, sijćas že i drat'sa gatovy! Nu, vot vam i prazdnnjik. Nu, vot i skandal.	**ONJEGIN** Previše sam se bezbrižno našalio. **LENSKI** Ovdje sam naučio da djevojka ljepotom može biti pravi anđeo, draga i prekrasna, kao dan, ali dušom, ali dušom, kao demon, podmukla i zla! **TATJANA** (za sebe) Ah, umrla sam, umrla sam! Srce mi govori, ali smrt od njega je prijazna! Umrijet ću, umrijet, srce mi je reklo, Žaliti ne smijem, ne smijem! Ah, zbog čega žaliti, zbog čega žaliti? Ne može, on mi ne može donijeti sreću! **OLGA** (za sebe) Ah, krv muškaraca je vruća, oni sve rješavaju bez razmišljanja; Ne mogu bez svađe, duša mu je puna ljubomore, ali ja nisam ništa kriva, ništa! **LARINA** (za sebe) Ah, mladost je tako gorljiva! Oni sve rješavaju bez razmišljanja; Ne mogu bez svađe, bojim se da ne bi nakon zabave, večer završila dvobojem! Mladost je tako gorljiva! **OLGA**, **LARINA** (svaka za sebe) Svađaju se i raspravljaju, sad su i na borbu spremni! Pa evo vam i praznik. Pa, evo vam i skandal.

ONJEGIN (pra sibja)	**ONJEGIN** (za sebe)
Najedinje s svajej dušoj, ja nidavoljen sam s saboj. nad etaj strastju pobkaj, nježnaj, ja sljiškam pašutil njibrježna!	Sam sa svojom dušom, nezadovoljan sam sa sobom, nad tom strasti sramežljivoj, nježnoj, previše bezbrižno sam se šalio!
Vsjem sercem junašu ljubja, ja b dolžen pakazat' sibja, nje mjaćikam pridrasuždjenij, no pylkim ribjonkam, no mužem uš zrjelym.	Svim srcem voljevši mladića, morao sam pokazati se, ne kao nakupina predrasuda, već kao gorljivi dječak, muž već zreli.
Ja vinavat! Najedinje s svajej dušoj ja nidavoljen sam s saboj, nad etaj strastju robkaj, nježnaj, ja sljiškam pašutil nibrježna!	Ja sam kriv! Sam sa svojom dušom, nezadovoljan sam sa sobom, nad tom strasti sramežljivoj, nježnoj, previše bezbrižno sam se šalio!
Kak pylkij maljćik ilj bajec. No djelat' njećeva tipjer'. Ja dolžen atvjećat' na askarbljenja!	Kao gorljivi dječak ili borac. Ali sad se nema što učiniti. Moram odgovoriti na uvrede!
GOSTI	**GOSTI**
Uželj tipjer', vasljed viselju, ih ssora končitsa duelju?	Zar će sada, poslije zabave, njihova rasprava završiti dvobojem?
Ah, krov' v mužćinah garjaća, anji rišajut vsjo spljića;	Ah, krv muškaraca je gorljiva, oni sve rješavaju bez razmišljanja;
Bez ssor nje mogut astavatsa, anji sijćas gatovy dratsa! Vot vam i prazdnjik! Vot i skandal!	Ne mogu bez svađe, sad su i na borbu spremni! Evo vam praznika! Evo vam i skandala!
LENSKI	**LENSKI**
Ah, njet, ty njevina, angel moj!	Ah, ne, ti si nevina, anđele moj!
Ty nevina, nevina, moj angel!	Ti si nevina, nevina, moj anđele!
On njiskij, kavarnyj, bezdušnyj pridatelj.	On je prljavi, podmukli, bezdušni izdajnik.
On budjet nakazan! Nevina ty, moj angel.	Bit će kažnjen! Ti si nevina, anđele moj.
On sablaznitelj njiskij tvoj.	On je tvoj prljavi napasnik.
No budu ja tibje spasitelj!	Ja bit ću tvoj spasitelj!
Nje paterplju, štob razvratitelj agnjom i vzdohav, i pahval mladaje serce iskušal, štob ćerv' prizrjenyj i jadavityj taćil ljiljej	Neću tolerirati da razvratnik vatrom i uzdasima, i pohvalama mlado srce iskušava, i da taj prezreni i otrovni crv oštri stabljiku

stibiljok štoby dvuhutrjenjij cvitok uvjal jišjo paluraskrytyj!	ljiljana i da cvijet od dva jutra uvene još poluotvoren!
O, pridatelj! Bišćestnyj sablaznitelj!	O, izdajnik! Sramotni zavodnik!
ONJEGIN (padhadja k Ljenskamu)	**ONJEGIN** (prilazeći Lenskom)
K uslugam vašim ja. Ja slušal vas tipjer' davoljna!	Stojim vam na usluzi. Dovoljno sam vas sad slušao!
Bizumny vy, bizumny vy! I vam urok paslužit k ispravljenju!	Vi ste ludi, ludi! I dobit ćete lekciju da se to ispravi!
LENSKI	**LENSKI**
Itak da zavtra! Pasmotrim, kto kavo praućit! Puskaj bizumjec ja, no vy, vy bisćestnyj sablaznitelj!	Dakle, do sutra! Vidjet ćemo tko će koga naučiti! Neka sam ja luđak, ali vi, vi ste sramotni zavodnik!
ONJEGIN	**ONJEGIN**
Zamalćitje, ilj ja ubju vas!	Šutite ili ću vas ubiti!
GOSTI	**GOSTI**
Što za skandal! My nje dapustim duelji etaj njikagda.	Kakav skandal! Nećemo nikada dopustiti taj dvoboj.
Ih prosta iz domu nje pustim.	Jednostavno ih ne puštajmo iz kuće.
Djeržitje, djeržitje, djeržijte!	Stanite, stanite, stanite!
Da, ih prosta iz domu nje pustim!	Da, ne puštajmo ih iz kuće!
Nje pustim!	Ne puštajmo!
OLGA	**OLGA**
Vladjimir, uspakojsa, umaljaju!	Vladimire, smiri se, molim te!
LENSKI	**LENSKI**.
Ah, Oljga. Oljga! Prašćaj navjek!	Ah, Olga. Olga! Zbogom zauvijek!
Paspješna uhodjit.	Odlazi u žurbi.
GOSTI	**GOSTI**
Byt' duelji!	Bit će dvoboja!

Lenski pjeva kako je u Larininoj kući proživio godine svoje mladosti, kako je spoznao što je čista ljubav, ali kako je danas shvatio da život nije roman i da djevojka, iako lijepa, može u duši biti zla. Pratnja orkestra vrlo je suptilna. Kad se priključe ostali glasovi, važno je ostati ritmički precizan. Lenski ponovi frazu s početka finala s drugim tекstom. Kao i prvi put, fraza je jako pjevna i u vrlo ugodnoj tesituri, bez velikih visina. Čajkovski ponovo piše tako da Lenski ostane sam, što mu daje prostor da izrazi emocije te završi misao „podmukla i zla“ s kojom tempo prelazi u *allegro vivo* (takt 20).

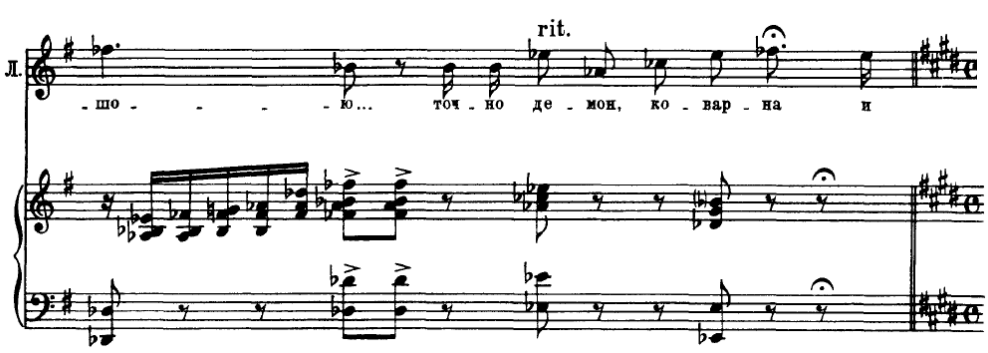

Slika 16 – klavirski izvadak, strana 189, takt 19

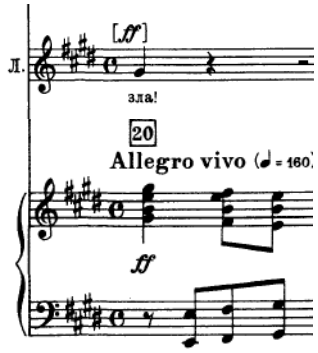

Slika 17 – klavirski izvadak, strana 190, takt 20

Narednih deset taktova pjevaju ostali solisti i zbor, pri čemu je poželjno da se Lenski vokalno odmori, jer u 30. taktu dolazi skok za sekstu uzlazno na a[1]. Na tom je mjestu dinamika svih izvođača (čak i orkestra) *fortefortissimo* pa je stoga opravdano pjevati vrlo snažno, hrabro, herojski, što opravdava interpretaciju jer Lenski oprašta Olgi: „Ah, ne, ti si nevina, anđele moj!“ (takt 30) te krivnju prebacuje na Onjegina „On je prljavi, podmukli, bezdušni izdajnik. Bit će kažnjen!“ (takovi 34–36). Melodijska se linija spušta po pola tona te u 32. taktu nastavlja s jako brzim figurama. Važno je izbjeći dizanje grla zbog brzih dahova i brzih figura.

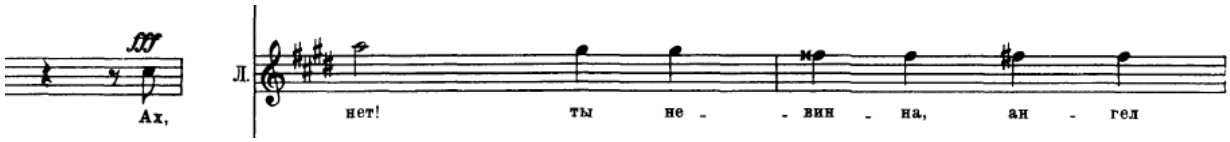

Slika 18 – klavirski izvadak, strana 193, taktovi 29–31

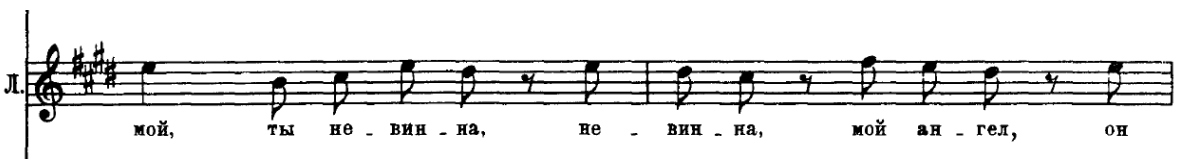

Slika 19 – klavirski izvadak, strana 194, taktovi 32–33

Kriveći Olgu, Lenski bi narušio sve svoje ideale i svjetonazore koje je do tada imao, iako je publici vrlo jasno da Olga snosi veliki dio krivnje. Na taj se način Lenski uvjerava da je dvoboj opravdan, jer brani Olginu čast. Onjegin u međuvremenu shvati da je pogriješio i priznaje krivnju „Ja sam kriv!“ (takt 36), ali dvoboj više ne može odbiti.

Između 37. i neoznačenog 50. takta[23] stavljen je rez i taj se dio rijetko izvodi.

S emocijama na vrhuncu, pratnja orkestra vrlo je odrješita. U 76. taktu Lenski se posljednji put oprašta od Olge „Ah, Olga, zbogom zauvijek!“ (takt 75), koja ga još jednom pokušava odgovoriti od njegove odluke „Vladimire, smiri se, molim te!“ . Fraza je vrlo ugodno napisana, unatoč koroni na tonovima gis^1 i a^1. Olakotnu okolnost čine pauze u svakom taktu (75–77), tijekom kojih pjevač može kvalitetno udahnuti i pripremiti sljedeći ton. Također pomaže odabir riječi – na tonu gis^1 je vokal „o“ (**O**lga), a na tonu a^1 je vokal „a“ (praš**a**j).

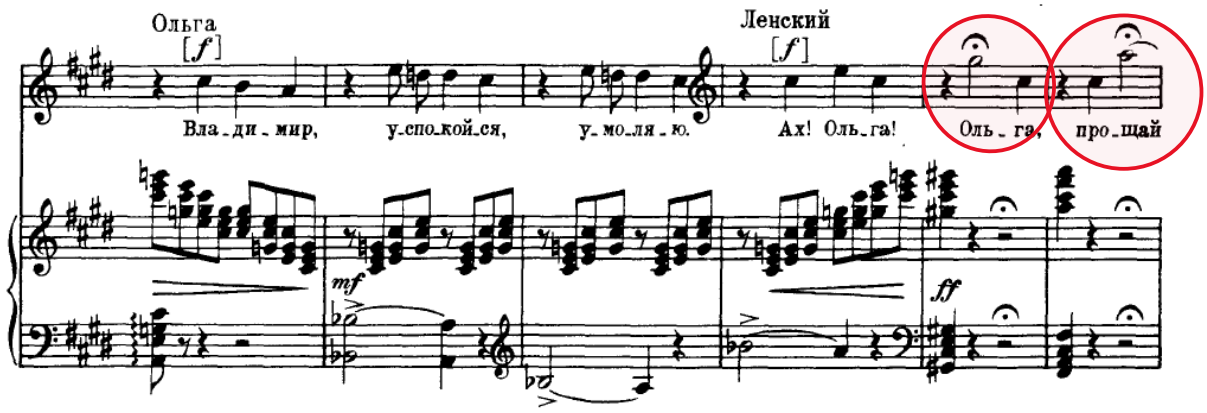

Slika 20 – klavirski izvadak, strana 204, taktovi 72–77

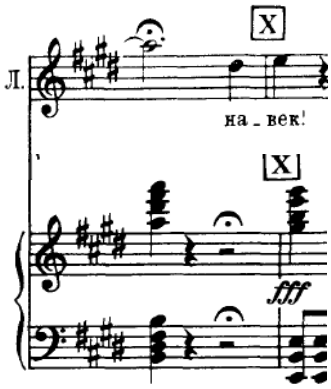

Slika 21 – klavirski izvadak, strana 205, taktovi 78–79

U publici na ovom mjestu može doći do negativnih osjećaja prema Lenskome jer je tvrdoglavo ustrajao u svojoj odluci da se sukobi s bliskim prijateljem. Ispravno je to pokazati i u samoj interpretaciji Lenskog, koji ovdje ne nastupa kao junak koji brani čast svoje drage, nego kao mladić koji je zaista izgubio glavu zbog svoje neiskusnosti i (pre)čvrstih ideala.

Završava prva slika drugog čina.

[23] op.a.: U klavirskom izvatku se ovi taktovi ne broje, stoga nakon ovoga reza klavirski izvadak nastavlja sa 37. taktom.

Broj 17 – Introdukcija, scena i arija Lenskog

(klavirski izvadak, 206. do 215. strana)

Uvod druge slike drugog čina sadrži temu koja se pojavljuje kasnije u Lenskijevoj ariji. Zarecki pita Lenskog:

ZARECKI	**ZARECKI**
Nu, što že, kažetsa, prativnjik naš nje javilsa?	Pa, što? Čini se da se naš protivnik nije pojavio.
LENSKI	**LENSKI**
Javitsa sijćas.	Doći će svaki čas.
ZARECKI	**ZARECKI**
No vsjo že eta strana mnje njimnoška, što njet jivo: sid'moj vjed' ćas! Ja dumal, što on ždjot uš nas!	Ali svejedno mi je to sve malo čudno, da ga nema: već je sedam sati! Mislio sam da će on nas čekati!
LENSKI	**LENSKI**
Kuda, kuda, kuda vy udaljiljis', vjesny majej zlatye dnji? Što djenj grjadušćij mnje gatovit? Jivo moj vzor naprasna lovit: V glubokaj tjme tajitsa on! Njet nuždy; prav sud'by zakon! Padu lji ja, striljoj praznjonyj, ilj mima praljetit ana, vsjo blaga; bljenija i sna prihodit ćas apridjeljonyj! Blagaslavjen i djenj zabot, blagaslavjen i t'mi prihod!	Kuda, kuda, kuda ste otišli, zlatni dani moga proljeća? Što mi donosi idući dan? Uzalud ga moj pogled lovi: U dubokoj tami on se skriva! Nema potrebe; zakon sudbine je ispravan! Hoću li pasti, proboden strijelom, ili će pored mene proletjeti, Sve je dobro; bdijenja i sni dolazi taj trenutak! Blagoslovljen dan briga, blagoslovljen dolazak tame!
Bljesnjot zautra luć djenjicy i zaigrajet jarkij djenj, a ja byt' možet, ja grabnjicy sajdu v tainstvenuju sjenj! I pamjat' junava paeta paglatit mjedljenaja Ljeta, zabudjet mir minja;	Ujutro će zasjati svjetlo zvijezde danice i zaigrat će blistavi dan, a ja ću možda biti u grobnici, sići ću u tajanstvenu sjenu! I sjećanje na mladog pjesnika progutat će spora Leta, svijet će zaboraviti na mene;

no ty, ty, Oljga… Skaži, pridjoš lji, djeva krasaty, sljizu praljit nad ranjej urnaj i dumat': on minja ljubil! On mnje jedinaj pasvjatil rasvjet pićaljnyj žiznji burnaj! Ah, Oljga, ja tibja ljubil, tibje jedinaj pasvjatil rasvjet pićaljnyj žiznji burnaj, ah, Oljga, ja tibja ljubil! Sirdjećnyj drug, žilanyj drug, pridi, pridi! Želanyj drug, pridi, ja tvoj suprug, pridi, ja tvoj suprug, pridi, pridi! Ja ždu tibja, žilanyj drug. Pridi, pridi; ja tvoj suprug! Kuda, kuda, kuda vy udaljiljis', zlatye dnji, zlatye dnji majej visny?	ali ti, ti, Olga... Reci mi, hoćeš li doći, djevo ljepote, suzu proliti nad ranom urnom i pomisliti: volio me! Meni je jedinoj posvetio zoru tužnog olujnog života! Ah, Olga, volio sam te, tebi sam jedinoj posvetio zoru tužnog olujnog života, ah, Olga, volio sam te! Ja ljubljeni tvoj želim lik, o, dođi: ja tvoj sam zaručnik! Ja željno čekam te, o, dođi: ja tvoj sam zaručnik! Kuda, kuda, kuda ste otišli, zlatni dani, zlatni dani moga proljeća?

Sljedeća scena odvija se idućeg jutra. Već u samom uvodu orkestar na početku svira temu koja podsjeća na sprovodnu koračnicu i nakon toga melodiju koja zatim nastupa i u samoj ariji. Dok sprovodna koračnica odražava rasplet ovog dvoboja, melodija arije odražava Lenskijeve misli i osjećaje koje on još ne može izgovoriti.

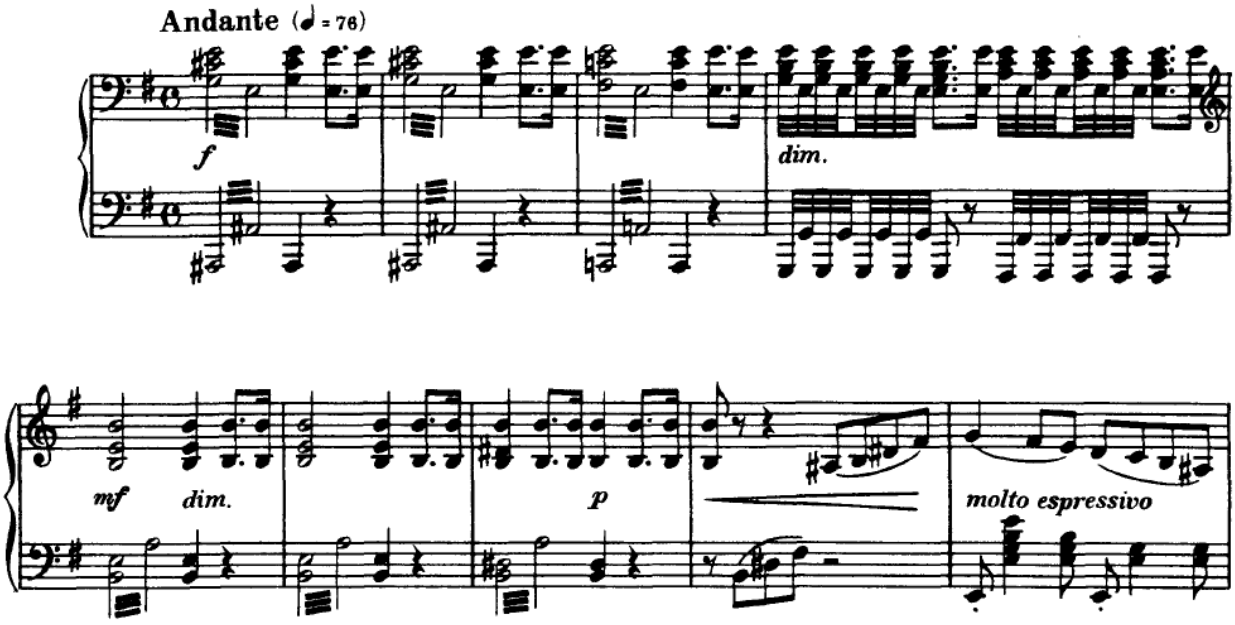

Slika 22 – klavirski izvadak, strana 206, taktovi 1–9

Nastupi arija Lenskog „Kuda kuda“ koja je interpretacijski vrlo zahtjevna. U prvom dijelu Lenski ispituje gdje su nestali njegovi dani mladosti, što ga očekuje u ovom danu te hoće li poginuti i spustiti se u tajanstvenu sjenu. Drugi je dio posvećen Olgi. Pita se hoće li se ona njega sjetiti, sjetiti se koliko ju je volio i da joj je posvetio zoru svog tužnog života. Svaka jača emocija izražena je skokovima koji su u isto vrijeme vokalno tehnički najzahtjevniji. Skok prije samog vrhunca arije (102. takt) ponekad je teže otpjevati nego sam vrhunac arije, jer je skok na visinu u intervalu sekste, a vrhunac u intervalu kvarte te jer se pjeva na vokal „e“ (tebj**e**), za razliku od vrhunca koji se pjeva na vokal „a“ (žel**a**nnij).

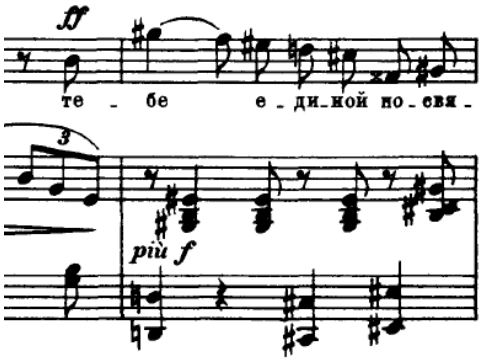

Slika 24 – klavirski izvadak, strana 213, taktovi 101–102

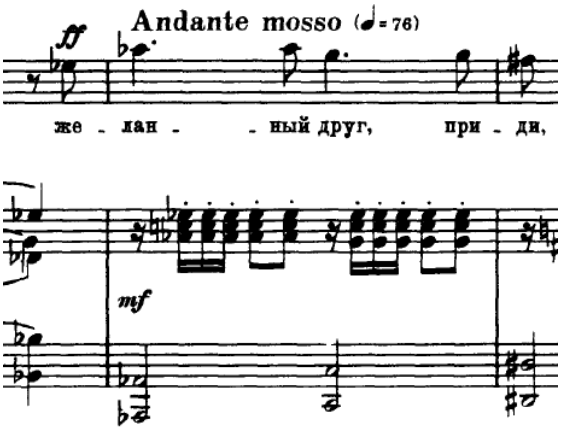

Slika 23 – klavirski izvadak, strana 214, taktovi 110–112

Legato pjevanje važno je u cijeloj ariji, a posebice na njezinom vrhuncu, zbog izražaja snažnih osjećaja. Glazba u orkestru se „proširi“ (*andante mosso*), a pjevač mora voditi frazu preko orkestra i ne ostati na visokom tonu, nego „vući“ ideju sve do kraja fraze koja završava u 114. ili čak u 118. taktu, ovisno o interpretaciji. Svim navedenim skokovima zajedničko je da počinju s predtaktom, čime Čajkovski naglašava emocije likova. Kako ne bi ometali pratnju orkestra, predtakti moraju služiti kao „odskočne daske“ za visine koje dolaze točno na dobu.

U drugom dijelu arije Olga ponovo budi emocije u njemu: „ali ti, ti, Olga[24]…reci mi, hoćeš li doći, djevo ljepote“ (taktovi 88–90 i 91–93). Lenski počinje vidjeti svoju sudbinu „suzu proliti nad ranom urnom“ (taktovi 93–95). Vokalno-tehnički izazov ove arije nije samo u savladavanju skokova i visina, nego i u punom, lijepom pianu te mogućnosti održavanja legata u silabičnoj melodijskoj liniji. To najbolje dolazi do izražaja u taktovima 91 i 92, gdje je potrebno spretno nastaviti liniju orkestra i pritom ostati u *pianissimu* i popeti se na g^1 sa h.

[24] op.a.: U navedenom klavirskom izvatku ime "Olga" zamijenjeno je zamjenicom "ti". U drugim izdanjima, kao ni u izvođačkoj praksi, to nije slučaj.

Važno je ne zaustavljati dah i zapjevati prvi ton cijelim tijelom, kako bi na visini bio postignut zvučan piano koji na tом mjestu pomaže izraziti najintimnije emocije.

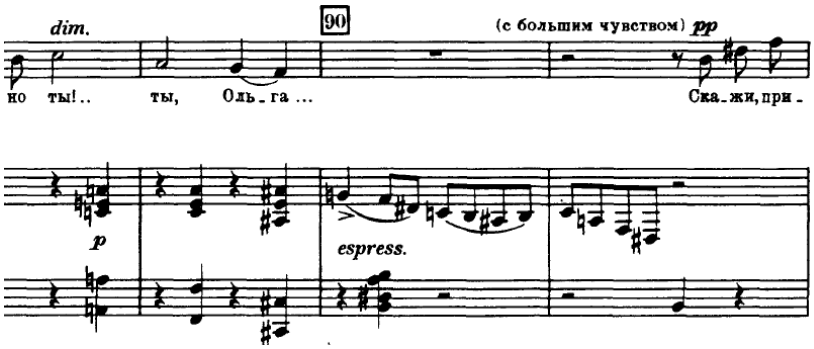

Slika 25 – klavirski izvadak, strana 212, taktovi 88–91

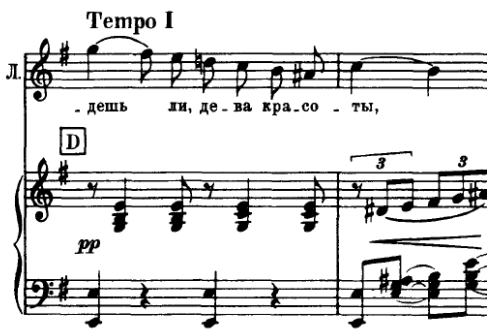

Slika 26 – klavirski izvadak, strana 212, taktovi 92–93

Posljednji put ponovi koliko ju je volio i na kraju je, gotovo delirično, priziva da dođe jer je on njezin zaručnik. Na kraju arije ponavlja se Lenskijevo žaljenje nad vlastitom sudbinom „kuda ste otišli, moji dani proljeća“ (taktovi 118–123).

U ariji postoje i dvije fraze koje se ne čine zahtjevnima, no uzimajući u obzir sve fraze prije njih te liniju koja ide po passagiu, mogu biti vrlo izazovne. Bez pravog legata emocije gube na snazi. To su fraze u 72. i 73. taktu gdje Lenski kaže „Blagoslovljen dan briga” i u 115. taktu gdje kaže „Ja ljubljeni tvoj želim lik”.

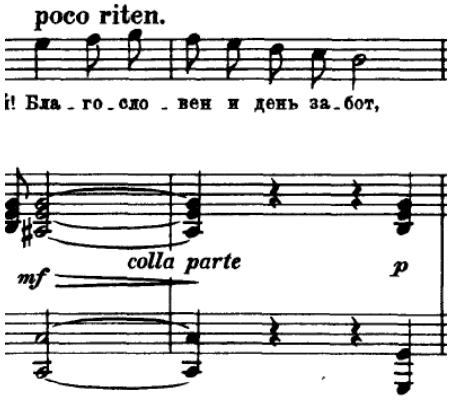

Slika 28 – klavirski izvadak, strana 210, taktovi 72–73

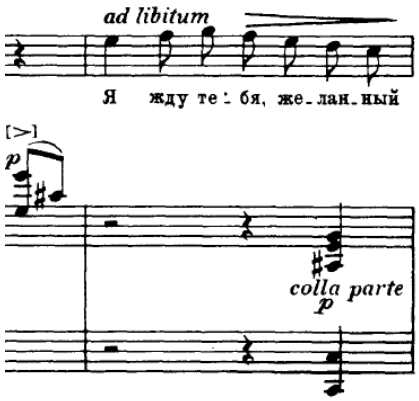

Slika 27 – klavirski izvadak, strana 215, takt 115

Obje počinju na e^1, što je za većinu tenora početak passaggia, te prelaze preko fis^1 na g^1 i nazad. Pjevač mora svjesno ne koristiti previše snage na početnom zapjevu fraze. Ukoliko se u frazu krene s previše snage, neće dobro proći preko passaggia i visina neće ispasti briljantno.

Arija ne posjeduje visine koje bi s vokalno-tehničkog aspekta predstavljale veliki izazov, no ipak traži određenu zrelost pjevača te od njega zahtjeva da prikaže kvalitete *bel canto* pjevanja. Ovu ariju može otpjevati gotovo svaki tenor, ali malo tko može ju otpjevati izvrsno.

Broj 18 – Scena dvoboja

(klavirski izvadak, 216. do 223. strana)

Slijedi scena u kojoj prvo razgovor vode Zarecki i Onjegin. Zarecki pita Onjegina gdje je njegov sekundant te objasni da je, kad je riječ o dvobojima, vrlo pedantan i strog. Onjegin se ispriča što je zakasnio i predstavi svog sekundanta gospodina Guillota. Pita Lenskoga:

ONJEGIN	**ONJEGIN**
Što š? Naćinjat'?	Što je? Počinjemo li?
LENSKI	**LENSKI**
Naćnjom, pažaluj!	Počnimo, može!
LENSKI, ONJEGIN (každyj pra sibja)	**LENSKI, ONJEGIN** (svaki za sebe)
Vragi!	Neprijatelji!
Davno lji drug at druga, nas žažda krovi atvjela?	Kada nas je jednog od drugog odvela želja za krvi?
Davno lji my ćasy dasuga, trapjezu, myslji i djela djeljilji družna?	Kada smo slobodne trenutke, hranu, misli i djela prijateljski dijelili?
Nynje zlobna, vragam nasljedstvjenym padobna, my drug dlja druga v tišinje gatovim gibjelj hladnakrovna.	Sada smo zlo, kao nasljedni neprijatelji, jedan drugog u tišini hladnokrvno pripremamo za pogibelj.
Ah! Nje zasmijatsa lj nam, paka, nje obagrilasja ruka, nje razajtis' lji paljubovna?	Ah! Zar se ne možemo smijati dok nam ruke ne budu krvave, i prijateljski se rastati?
Njet! Njet! Njet! Njet!	Ne! Ne! Ne! Ne!
ZARECKI	**ZARECKI**
Tipjer' shaditjes'!	Sad se saberite!
ONJEGIN	**ONJEGIN**
Ubit?	Ubijen?
ZARECKI	**ZARECKI**
Ubit!	Ubijen!

Duet je zahtjevan zbog pjevanja u imitaciji. Onjegin od početka (takt 41) do 53. takta imitira dionicu Lenskog te ocrtava situaciju u kojoj su se dva prijatelja našla. Oba lika pjevaju isti tekst, isprva odvojeno, a kasnije zajedno, što ukazuje na to da obojica imaju slične misli. Duet stoga traži izvanredno koncentraciju pjevača te međusobno slušanje.

U taktu 47. nalazi se jedan od tehnički zahtjevnih mjesta. Sa tona fizis[1] na vokalu, linija se

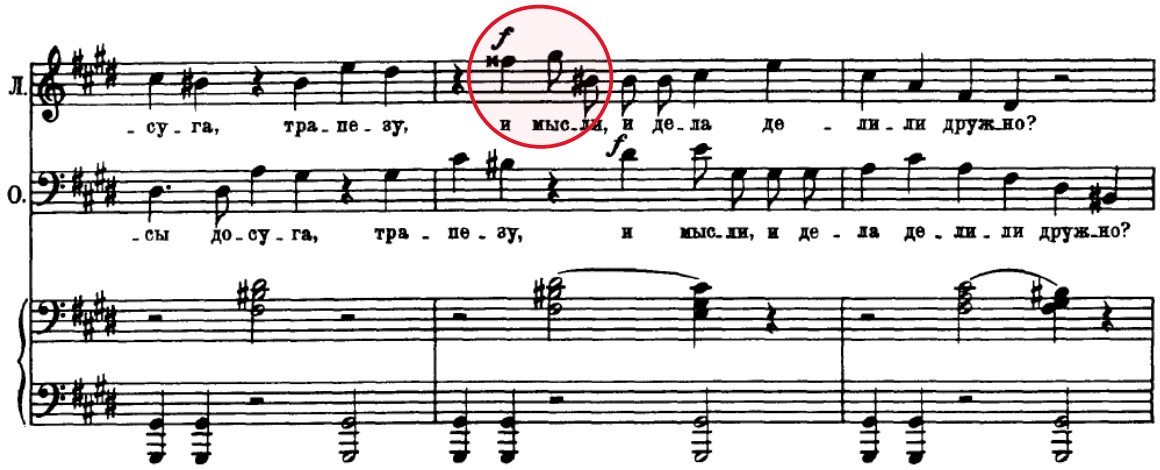

Slika 29 – klavirski izvadak, strana 219, taktovi 46–48

polutonski podiže na gis[1] na vokalu i, međutim zadnji i je ruski guturalni, koji je izrazito nepogodan za pjevanje visina. Takvi pomaci često karakterno odražavaju bol koju oba lika zasigurno osjećaju u tom trenutku. *Attacca* na fizis[1] mora biti čvrsta, vokal i mora se korigirati poluglasnikom, a gis[1] se može pjevati kao obično iako ruski guturalni i predstavlja problem. *Attaccu* na gis[1] u 52. taktu s predtaktom također je potrebno kvalitetno pripremiti kako ne bi stvarala problem. Kao i prošli primjer, i ovaj interpretacijski odražava bol.

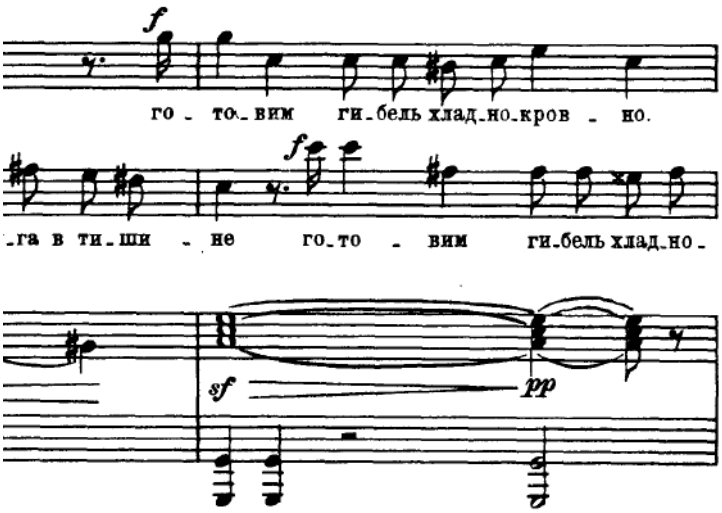

Slika 30 – klavirski izvadak, strana 220, taktovi 51–52

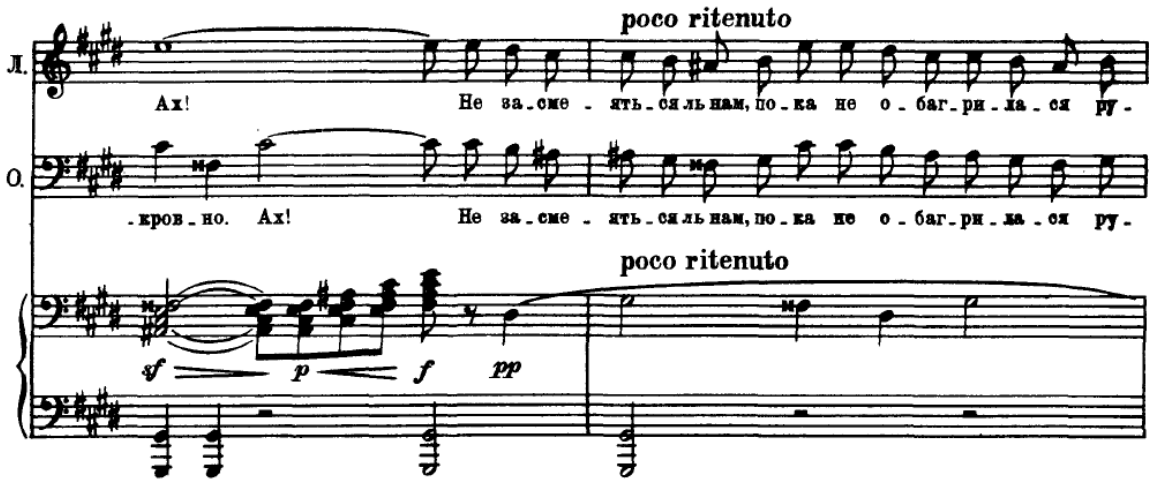

Slika 31 – klavirski izvadak, strana 220, taktovi 53–54

Pjevajući zajedno isti motiv na kraju dueta, pitaju se: „Ah! Zar se ne možemo smijati dok nam ruke ne budu krvave i prijateljski se rastati?“ (taktovi 53–54). Za sam kraj ostaje riječ „ne“ koju obojica ponove četiri puta. Na ovom mjestu pjevači također dobivaju velik prostor za interpretaciju. Obojica žale zbog nastale situacije, no kraj se može interpretirati na više načina – uvjerljivo u smislu spremnosti na dvoboj ili s prizvukom lažne utjehe da čine ispravnu stvar. Nakon dueta glazba eskalira do samog pucnja kad Onjegin ubije Lenskog. Ovdje priča Lenskog u ovoj operi staje.

5. Zaključak

Ulogu Lenskoga može se interpretirati na više načina. Postoje očite razlike između romana i libreta, kako u sadržaju, tako i u viđenju Lenskog kao lika. Puškin je ovoga lika doživljavao više kao naivan pjesnički ideal, dok je Čajkovski u njemu prepoznao pravog idealističnog romantičnog junaka.

Vokalno-tehnički, uloga je pisana u tesituri za lirskog tenora s opsegom d–a^1. Iziskuje dobro znanje legato pjevanja s puno teksta, velikim skokovima, stabilnim visinama te velikim dinamičkim rasponom. Interpretacijski prolazi kroz gotovo sve osnovne emocije – od veselja, uzbuđenja i zaljubljenosti u prvom činu do ljutnje, žalosti i tuge u drugom. Zbog pratnje velikog orkestra te ponekih dramatičnih trenutaka, uloga nije primjerena za premlade pjevače bez scenskog iskustva, nego za mlade pjevače na vrhuncu snage s nekoliko već otpjevanih srednjih i velikih uloga na sceni. S druge strane, uloga Lenskoga svakako traži mlađi, lirskiji glas, koji mora imati jake, sonorne visine i dubine. Iznošenje uloge na sceni ovisi o svakom pojedincu. Kroz operu on prolazi kroz širok spektar emocija, no svaki pjevač može odlučiti hoće li ga promatrati Puškinovim ili Čajkovskijevim očima. Međutim, kao i kod svake veće uloge, ni ovdje krive interpretacije nema. Interpretacija svake uloge kompleksan je proces vokalno-tehničkih i glumačkih znanja i vještina. U slučaju Evgenija Onjegina, izvođač uporište za svoju interpretaciju može tražiti i u Puškinovom i u Čajkovskijevom shvaćanju Lenskoga. U glazbeno-scenskoj adaptaciji interpretaciju uloge važno je približiti samoj glazbi jer je svaki od likova, zajedno sa svojim emocijama, utkan u glazbu podržanu bogatom orkestralnom pratnjom. Stoga je važno za naglasiti da se interpretacija djelomice stvara zajedničkim muziciranjem.

6. Literatura

1. Andreis, Josip. *Povijest glazbe: Knjiga 2.* Zagreb: Liber/Mladost, 1976.
2. Cvejić, B.; Cvejić, Dušan. *Umetnost pevanja.* Beograd: IP Signature, 2009.
3. Čajkovski, Pjotr Iljič, *Evgenij Onjegin*, 20. izdanje. Moskva: P. Jurgenson, 1897.
4. Doran, Molly C. *The transformation of Pushkin's Eugene Onegin into Tchaikovsky's opera*. Bowling Green: Graduate College of Bowling Green State University, 2012.
5. Holden, Amanda. *Penguinov vodič kroz opere.* Zagreb: Izvori, 2002.
6. Miller, Richard. *Training Tenor Voices*. New York: Schirmer Books, 1993.
7. *Petar Iljič Čajkovski, Evgenij Onjegin*, https://www.hnk.hr/hr/opera/predstave/evgenij-onjegin (pristup 30.11.2022.).
8. Puškin, Aleksandar Sergejevič. *Evgenij Onjegin*. Zagreb: Školska knjiga, 1996.
9. Spiler, Bruna. *Umjetnost solo pjevanja.* Herceg Novi: Bruna, 2012.
10. *Synopsis for Eugene Onegin*, https://www.sfopera.com/operas/eugene-onegin/synopsis/, (pristup 30.11.2022.).
11. Taruskin, Richard. Yevgeny Onegin. *Grove Music Online.Oxford Music Online.* Oxford University Press, https://cutt.ly/D3iBuHZ (pristup 2.8.2022.).
12. Torgovitskaya, Julia. *Eugene Onegin's Journey Through Time: an Analysis of the Meaning and Effect of Major Themes in Pushkin's Noveli n Verse, Tchaikovsky's Opera, and Other Adaptations of the Work and Their Relevance to Today's World*. Tufts University: 2009.
13. Wiley, Roland John. Tchaikovsky, Pyotr Il'yich. *Grove Music Online. Oxford Music Online*, Oxford University Press, https://cutt.ly/23iBx1N (pristup 2.8.2022.).

7. Prilozi

Slika 1 – klavirski izvadak, strana 57, taktovi 26–30 16
Slika 2 – klavirski izvadak, strana 59, taktovi 43–45 16
Slika 3 – klavirski izvadak, strana 68, taktovi 71–76 18
Slika 4 – klavirski izvadak, strana 69, takt 88 19
Slika 5 – klavirski izvadak, strana 69, takt 85 19
Slika 6 – klavirski izvadak, strana 70, taktovi 89–90 19
Slika 7 – klavirski izvadak, strana 70, taktovi 93–95 20
Slika 8 – klavirski izvadak, strana 155, taktovi 328–330 21
Slika 9 – klavirski izvadak, strana 155, taktovi 331–332 21
Slika 10 – klavirski izvadak, strana 162, takt 19 23
Slika 11 – klavirski izvadak, strana 163, taktovi 35–36 23
Slika 12 – klavirski izvadak, strana 163, taktovi 28–30 24
Slika 13 – klavirski izvadak, strane 163–164, taktovi 37–39 24
Slika 14 – klavirski izvadak, strana 178, taktovi 152–155 27
Slika 15 – klavirski izvadak, strana 177, taktovi 140–144 27
Slika 16 – klavirski izvadak, strana 189, takt 19 32
Slika 17 – klavirski izvadak, strana 190, takt 20 32
Slika 18 – klavirski izvadak, strana 193, taktovi 29–31 32
Slika 19 – klavirski izvadak, strana 194, taktovi 32–33 32
Slika 20 – klavirski izvadak, strana 204, taktovi 72–77 33
Slika 21 – klavirski izvadak, strana 205, taktovi 78–79 33
Slika 22 – klavirski izvadak, strana 206, taktovi 1–9 35
Slika 23 – klavirski izvadak, strana 214, taktovi 110–112 36
Slika 24 – klavirski izvadak, strana 213, taktovi 101–102 36
Slika 25 – klavirski izvadak, strana 212, taktovi 88–91 37
Slika 26 – klavirski izvadak, strana 212, taktovi 92–93 37
Slika 27 – klavirski izvadak, strana 215, takt 115 37
Slika 28 – klavirski izvadak, strana 210, taktovi 72–73 37
Slika 29 – klavirski izvadak, strana 219, taktovi 46–48 39
Slika 30 – klavirski izvadak, strana 220, taktovi 51–52 39
Slika 31 – klavirski izvadak, strana 220, taktovi 53–54 40